

Evaluation of the Achievements of the Implementation of the Law to Support the Development and Create Sustainable Employment in Rural and Nomadic Areas using the Resources of the National Development Fund in Hamoon Country

Abuzar Paydar^{1✉}, Monire Ghofran²

1. Assistant Professor of Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran
✉E-mail: aboozarpaidar@gmail.com
2. Ph. D Student of Geography and Rural Planning, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran
E-mail: Mghofran7808@gmail.com

How to Cite: Paydar, A; Ghofran, M. (2023). Evaluation of the Achievements of the Implementation of the Law to Support the Development and Create Sustainable Employment in Rural and Nomadic Areas using the Resources of the National Development Fund in Hamoon Country. *Geography and Development*, 21 (71), 218-248.

DOI: <http://dx.doi.org/10.22111/GDIJ.2023.7601>

Received:

18 November 2022

Received in revised form:

6 February 2023

Accepted:

1 March 2023

Published online:

20 May 2023

Keywords:

Sustainable employment protection law, Economic stability, Rural employment, National Development Fund, Hamoon country

ABSTRACT

The research has been done with this title “assessment of the achievements of the performance of support the development and establishment stable employment in rural and tribal areas rule using the national development chest resources in villages of Hamoon township”. The research method is quantitative and qualitative. Statistical society includes 1013 persons of rural who are residents of Hamoon township that have used employment facilities paid from the national development chest resources. Sampling was in full and statistical society has been totally considered as target society. Data collection tools are observation, photography and complete the standard questionnaire accepted by Management and Planning Organization. Data collection was done by university experts, facilitators, local authorities’ cooperation in location of the projects with the expert of management organization’s support. Methods of analysis, is within 5 capital model using analytical descriptive tests in SPSS environment results showed that only 35 percent of facilities has been guided toward employment and about 65 percent of received facilities has not been changed into activities, or they have had some defects or they have had defective performance. Not spending the money, not being resident executor and expensive feed are major reasons that employment plans would not be done. Results showed that in spite of the almost 881 people in receiving loan time got it for establishment plans, but more than 70 percent (almost 730 people) spent employment facilities as working capital.

© the Author(s).

Publisher: University of Sistan and Baluchestan

Extended Abstract

1. Introduction

Economic development is an important issue with multiple dimensions that are affected by various factors. Real domestic production growth is one of the most important indicators used to evaluate the economic performance of a society. This index is considered to explain the strength and economic base of each country and its change process over

time is an examination of how the mechanisms of the economic system work. The issue of employment is not only an economic sector related to a particular country. In general, all societies are struggling with the problem of unemployment in some way, and the dimensions of this house have affected the economic, social and even political sectors as well. One of these existing challenges

that has led to an increase in unemployment in societies is the lack of financial resources and capital. This problem is more severe in rural areas and vulnerable groups. On the other hand, considering the many roles that villages play in the process of national development, the growth and development of these areas is very important and necessary. Therefore, serving and providing financial and non-financial services to villagers and farmers, as one of the important sections of the society who play an important role in the development of the country, must provide conditions that will make them self-reliant and eliminate their dependence, and gradually the fields of economic development in the village be provided. The law on creating sustainable employment in rural and nomadic areas was approved by the Islamic Council in September 2018.

According to the executive regulations of this law, the responsibility of implementing the law is given to the Ministry of Labor Cooperative and Social Welfare and the responsibility of higher supervision is also given to the Program and Budget Organization of the country. This facility was granted from 2019 to 1400 through the Agricultural Bank, Development Bank, Omid Entrepreneurship Fund, and Post Bank to the applicants in Amol city, and the present research is aimed at the achievements of the implementation of the law to support the development and create sustainable employment in rural and nomadic areas using resources. To evaluate the National Development Fund at the village level of Hamoon country. Also, check the technical and executive competence of the implementation of the employment plans and identify the amount of deviations and the causes of the deviations of the plans.

2. Methods and Methodology

In this research, the data collection method is field and organization. The statistical population includes 1013 villagers of Hamoon country who use employment creation facilities. The method of determining the sample size was all northern and the entire statistical population was considered as the target population. The current research is quantitative in nature, applied in purpose, and analytical in terms of descriptive approach. The

data collection method is field and library. The data collection tool is a standard questionnaire whose validity and reliability have been confirmed by 30 experts of the management organization in different provinces of the country. Data analysis was done in SPSS (version 21) with descriptive frequency and percentage tests and analytical (t test). The tool used in this research is a standard questionnaire approved by the country's management and planning organization, which has already been validated and validated in different provinces of the country and does not need to be reassessed for validity and reliability.

3. Results and Discussion

Typology of the types of projects that have received job creation facilities in Hamoon country: The results of research evaluations showed that more than 70% of the received facilities were received in the form of working capital, whether they were used or diverted. At present, the major part of these facilities has been removed from the committed economic activities and has been transferred and diverted to other sectors, especially the housing sector, services and unknown purposes. It is known that according to the field facts, the creation plans include approximately %20 of the plans, although some of these plans are incomplete and mostly completed. Meanwhile, the results of the data evaluation of the Kara system show that 881 people, equivalent to 83.7% of the applicants, stated their type of plan at the time of receiving the facility of the creation type. Also, 14% of the borrowers declared the type of their plan as development and only 2.4% of the type of education they requested was working capital.

Typology of occupations and occupations: In general, more than 79% of the facilities are allocated to the areas of livestock, handicrafts and clothing, which despite the diversity of economic activities of the city, the statistics are high and worthy of consideration, because according to field visits, the number of active and complete projects in the field of handicrafts and clothing is medium-scale and Looking at it, it does not reach 5 designs and the volume of production of these series is not enough to even meet the local needs.

Social value analysis of paid employment creation facilities: If the employment facility reaches vulnerable and priority groups, especially the homeless, the newly married, the educated, the unemployed, and landless families, the efficiency of the facility will double. The results of this research showed that a total of 6.3 respondents were in special and prioritized social groups.

Analysis of facility deviations in terms of implementation status at the time of the expert's visit: In the field evaluation of the research, it was found that only 27% of the projects are currently being implemented and almost 8% are under production or non-implementation. The results showed that almost 65% of the plans have deviations, which is the reason for the non-realization and deviation of the plans.

Analysis of the cost of facilities in the plan: The results of this research showed that 30% of the people living in the villages who responded during the visit had not spent the received facilities on employment. 11 percent had spent a part of the facilities in the field of employment. Also, more than 30% of people did not live in the villages according to a letter from the villagers. Unfortunately, almost 29% of the facilities have been fully directed and 11% of the facilities have been directed towards real employment. Therefore, it can be said that in total, approximately 35% of the facilities have been directed towards employment.

Analysis of the causes of non-realization and non-directing of facilities towards employment during the visit of the 2022 plan expert:

According to the field assessment, less than 40% of the plans were in the implementation state, which are divided into two groups of complete implementation (approximately 29%) and incomplete (directing a part of the facilities towards employment).

Employment plans are divided into three groups according to the reasons for non-fulfillment:

- 1- Deviant plans (zero or non-existent plan)
- 2- Bankrupt plans (implemented, but due to unintentional reasons, the executive could not generate income and continue)

- 3- Symbolic designs (unrealistic or existing wind designs)

There are several reasons for the non-fulfillment of employment plans: 1- Not having the qualification of the executor 2- Geographical environment conditions 3- Inflation and changing economic conditions 4- Banking system 5- Hazards and pests 6- Management weakness of responsible organizations

The results of a sample T-Tech test showed that the most important reasons for not realizing employment plans are: 1- Lack of full and appropriate loan expenses ($\text{sig}=0.000$) 2- Lack of qualification of the plan's executor and lack of refinement and qualification of executors and 3- Inadequacy of facilities (0.000)

4. Conclusion

In a summary of the results, it can be said that more than 70% of the received facilities have been received in the form of working capital, and according to the results of the analysis of the data of the Kara system, approximately 881 people in Hamoon country received the job creation facility at the time of receiving the employment loan as a plan. have received creation however, during the field evaluation of this research, the results showed that approximately 730 people in Hamoon country have spent employment creation facilities as working capital. On the other hand, currently, most of these facilities have been removed from the economic activities and have been transferred and diverted to other sectors, especially the housing sector, services and unknown purposes. Also, the results showed that 30% of the people living in the villages who responded during the visit had not spent the received facilities on employment. 11 percent had spent a part of the facilities in the field of employment. Also, more than 30% of people did not live in the villages according to the written confirmation of the villagers. Unfortunately, almost 29% of the facilities have been fully directed and 11% of the facilities have been directed towards real employment. Therefore, it can be said that, in total, approximately 35% of education has been directed towards employment, and approximately 65% of the received facilities have not been

converted into activities, or have defects and are incompletely implemented. The results of the present evaluation in Hamoon country showed that the main reasons for the non-fulfillment of the committed employment plans are:

1. Not spending money (about 57 percent)
2. Not having the qualification of the executor (about 35 percent)
3. Expensive input and departure from justification (about 3 percent)

The most critical situation in terms of the execution of jobs is in the field of handicrafts, cultural heritage and tourism, and all jobs in this field are in the red state. The worst is that the deviations of the relevant fields have deliberate causes and it was

mainly due to weak supervision and deliberate deviation from the beginning of receiving the facilities. While outside of this area, only the fisheries sector is in the red state, the reason for which is unintentional and is related to drought (risks), which is beyond the control of the administrators and managers of this area. The categories that have fuel quotas, especially agricultural machines, were also seen to have high deviations, especially since dozens of tractors were observed that have no activity in the villages and are brand new.

Keywords: Sustainable employment protection law, Economic stability, Rural employment, National Development Fund, Hamoon country.

5. References

- AL-shami, S. S. A, Razali, R. M and Rashid, N (2018). The effect of microcredit on women empowerment in welfare and decisions making in Malaysia. *Social Indicators research*, 137 (3), 1073-1090.
<https://ideas.repec.org/a/spr/soinre>
- Anabastani, Ali Akbar, Moeini, Alireza and Afek Jalali, Amin (2022). Spatial analysis of job creation and activity of rural entrepreneurship credits in Khorasan Razavi province, *Spatial Economy and Rural Development Quarterly*, 10th year, Number 1(35). Spring (2022), 43-68.
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/۰۴/۱۰۴۰۴۸>
- Azkiya, Mustafa and Imani, Ali (2014). Sustainable rural development: Publications of the first Volume of Etelaat
<https://www.gisoom.com/book/۱۱۱۳۰۱۶>
- Bagheri, Mehrdad and Najafi, Bahaaddin (2005). Investigating factors affecting the repayment of agricultural loans. *Iranian Economic Research Quarterly*, summer of the sixth period, Number 19. 2005. 97-115.
https://ijer.atu.ac.ir/?_action=article&au=۱۰۲۰۲۴
- Bothe, K., Hansen, H and Winther, L (2018). Spatial Restructuring and Uneven Intra-Urban Employment Growth in Metro- and Non-Metro-Served Areas in Copenhagen. *Journal of Transport Geography*, 70, 21-30.
<https://www.worldtransitresearch.info/research/6920/>
- Celik, M and Tatar, M (2011). Employment-unemployment Issues and Solution Suggestions Adiyaman Example. *Journal of Contemporary Research in Business*, 3 (2), 1211-1226.
<https://georesearch.ir/article-1-23-en.html>
- Dubois, A (2016). Transnationalising entrepreneurship in a peripheral region-The translocal embeddedness paradigm. *Journal of Rural Studies*, 46, 1-11.
<https://www.sciencedirect.com/>
- Devi, K and Narasalah, L (2017). Women empowerment through self help group: An empirical study in Kurnool district of Andhra Pradesh. *International Journal of Applied research*, 3 (1), 101-105.
<https://www.allresearchjournal.com/>
- Ebrahimi ,Mohammad Sadegh, Khatunabadi, Seyed Ahmad and Bani Asad, Nada (2015). Components of rural entrepreneurship development in Kerman, *Entrepreneurship strategies in agriculture*, period 1, Number 1, 83-92.
<https://civilica.com/doc/۱۲۸۳۴۶۸>
- Ebrahimzadeh Asmin, Hossein, Ebrahimzadeh, Isa and Paydar, Abuzar (2020). Planning the development of sustainable rural employment with the RPA approach based on the 7 capital model(case study: Baghdan village, Nikshahr city.) *Rural Research Quarterly*, Volume 10, Number 3 508-525
<http://ensani.ir/fa/article//۴۱۶۱۰۰>

- Ebrahimzadeh, Isa and Paydar, Abuzar (2020). Planning economic development and rural job creation based on drivers and previous and posterior chain(case study: Abolfazl Mosque village in Iranshahr, Geography and Development Quarterly, No. 57, 1-30
<https://www.sid.ir/paper/۳۵۸۵۶۳/fa>
- Ghasemi, Maryam and Yarahamdi, Mitra (2021). Investigating the role of Omid Entrepreneurship Fund in the development of small businesses in rural areas(Case Study: Villages of Kashmar, Economic Sociology and Development Quarterly, 9th year, 1st issue, spring and summer 219-242.
<http://ensani.ir/fa/article//۴۳۲۳۲۱>
- Hall, Anthony and Mijley, James. (2009). Social Policy and Development", translated by Mehdi Ebrahimi and Alireza Sadeghi. Society Publications. Theologians, Tehran, 425.
https://jrur.ut.ac.ir/m/article_72957.html
- Javanshiri, Mehdi and Shayan, Hamid (2017). Spatial analysis of the relative advantage of employment in the major occupational groups of the country's provinces during the years 85 to 90. Regional Planning Quarterly, 7th year, serial Number 27. 1-20.
<http://ensani.ir/fa/article/۳۷۶۹۷۶>
- Kavossi, Reza (2019). Entrepreneurship, an opportunity to solve social problems. The growth of technical and professional education and expertise, period 14, Number 1, 43-46.
<https://www.roshdmag.ir/>
- Kumar, D, Hossain, A and Gope, M. C (2013). Role of micro credit program in empowering Rural woman in Bangladesh : A study on Grameen Bank Bangladesh limited, Asian business review, 3(4) : 114-120.
<https://abc.us.org/ojs/index.php/abr/article/download/94/189/>
- Linh, T. N, et al (2019). Lebailly, P. Access to Rural Credit Markets in Developing Countries, the Case of Vietnam: A Literature Review 2019, Sustainability, 11, 1468, 1-18.
<https://www.mdpi.com/2071-1050/11/5/1468>
- Mayer, H and Meili, R (2016). New Highlander Entrepreneurs in the Swiss Alps. Mountain Research and Development, 36(3), 267-275. 2016.
<https://bioone.org/journals/>
- Mohamadi Yeganeh, Behrouz (2014). Development of entrepreneurship and its role in the cost of individual and group loans of farmers in Zanjan province. Space Economy and Rural Development Quarterly. Number 6.233-247.
<http://ensani.ir>
- Mohammadi Yeganeh, Behrouz, Cheraghi, Mehdi and Ahmadi, Kobra (2015). Investigating the effects of microcredit on the economic empowerment of the rural poor: Ghani Biglo village, Zanjan city: Geography and Development Quarterly, Volume 12, Number 35, 233-247.
<http://ensani.ir/fa/article/۳۳۱۵۱۶>
- National Program and Budget Organization, Center for Documents, Documents and Publications (2019). Report on the implementation of the Law of the Sixth Plan of Economic, Social and Cultural Development of the Islamic Republic of Iran in 2019.Tehran.
<https://www.gisoom.com/book/۱۱۷۴۵۸۰۸>
- Nematollahi, Mohammad Javad, Kabuli, Seyyed Hasan Yazdani, Mohammad Reza (2020). Investigating the role of microcredit funds in empowering and changing environmental attitudes of rural women, a case study: South Khorasan carbon sequestration project , Quarterly scientific journal of pasture and desert research in Iran, Volume 26, Number 1, 103-116.
<https://civilica.com/doc//۱۶۲۹۴۶۱>
- Natras, N and Seekings, J (2018). Employment and labour productivity in high unemployment countries. Development Policy Review, 36, O769-O785.
<https://ideas.repec.org/a/bla/devpol/v36y2018is2po769-o785.html>

- Qadiri Masoom, Mojtaba and Ahmadi, Afsanah (2016). Effective structures on the success of microcredit funds in the economic empowerment of rural women in Firouzkoh city. *Human Geography Studies*, Volume 47, Number 4, 759-772.
<https://jhgr.ut.ac.ir/article/۲۲۶۶۲.html>
- Raghfar, H. and Ghasemi Ardahai, a (2010). Causes of migration and demographic-economic characteristics of intercity migrants: A comparative study of city-to-village and village-to-city migrants in Iran during the 1997-2007 decade. *Demographic Association of Iran*: 8 39-61
<https://www.sid.ir/paper/۱۲۷۸۱۹/fa>
- Report of the Deputy Minister of Rural Development and the Deprived Areas of the Country. 88-90.
<https://jrur.ut.ac.ir/m/article/82301.html?lang=fa>
- Riahi, Vahid and Nasiri Zare, Saeed (2021). Spatial analysis of rural employment creation plans (case study: Rural areas of Tarem city), *Scientific Quarterly Journal of Human Settlements Planning Studies*, Volume 15, Number 3, fall (2021), 827-840.
<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage//۱۷۱۷۰۰۴>
- Rokn Aldin Eftekhari, Abdolreza and Hamdolah Sajasi Gheidari (2014). *Rural development with emphasis on entrepreneurship*. Tehran . Samt publishers.
<https://www.gisoom.com>
- Saeidi Kia,m (2007). *Principles and basics of entrepreneurship*. Tehran: Kia Publications 304.
<https://www.gisoom.com/book/۱۷۰۴۹۹۷>
- Sani heydari, A. R (2017). The role of microfinance on indicators of sustainable rural development (selectedvillage of Torbat-e- Jam). Master Thesis of Agricultural Economics, Faculty of Agricultural Economics, Ferdowsi University of Mashhad.
<https://www.researchgate.net/publication>
- Sayed Alipour, Seyed khalil and Padayar, Abuzar and Sadeghi, Khadijah (2015). Strategies for Realizing a Sustainable Rural Economy with an Emphasis on Sustainable Security in Rural Areas (Jazmurian CPS Range) *Journal of Geography and Development*, No. 44, Volume 14, 45-63.
<http://ensani.ir/fa/article/۳۵۹۹۷۰>
- Sylvie, Démurger, Martin, Fournier and Weiyong, Yang (2009). Rural households' decisions towards income diversification: Evidence from a township in northern China.
<https://core.ac.uk/download/pdf/52654660>
- Szerb, L, et al (2019). The relevance of quantity and quality entrepreneurship for regional performance: the moderating role of the entrepreneurial. ecosystem. *Regional Studies*, 53, 1308-1320.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/>
- Taqdisi, Ahmad, Hajarian, Ahmad and Dorost, Sajjad (2015). Investigating the spatial distribution of employment in the country's provinces using the employment segregation coefficient model. *Development Strategy*, No.33, 188-206.
<https://www.magiran.com/paper/۱۱۳۴۹۳۸>
- Talshi, Mustafa and Hakim Dost, Seyed Yasser (2019). Spatial analysis of the development of rural areas with emphasis on role-playing and employment of rural women in Ramsar city. *Scientific-Research Quarterly of Human Settlements Planning Studies* No. 2, Volume 14, 473-489.
<https://jshsp.rasht.iau.ir/article/۴۴۷۷۳۱.html>
- Taher Khani,m (2001). *Industrialization of villages*, first edition. Tehran: Publications of the Ministry of Jihad and Construction.
<http://fipak.areeo.ac.ir/site/catalogue/۱۸۴۹۷۷۱۸>
- Yasuri, Majid and Javan, Farhad (2016). Analysis of the limits of diversification of the rural economy in the case of: Eshkur Alia Dehistan. *Space Economy and Rural Development Quarterly*, Year 4, Number 13,9-37.
<http://ensani.ir/fa/article/۳۶۶۶۳>

ارزیابی دستاوردهای اجرای قانون «حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی» در شهرستان هامون

دکتر ابوذر پایدار^{۱*}، منیره غفران^۲، صدیقه برمیانی^۳

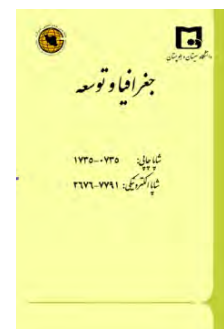
مقاله پژوهشی

چکیده

تحقیق حاضر با عنوان «ارزیابی دستاوردهای اجرای قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی» در سطح روستاهای شهرستان هامون انجام شد. جامعه آماری شامل ۱۰۱۳ نفر از روستائیان ساکن شهرستان هامون است که از تسهیلات اشتغال پرداختی از منابع صندوق توسعه ملی استفاده کرده‌اند. روش نمونه‌گیری به صورت تمام‌شماری بوده و کل روستائیان دریافت‌کننده تسهیلات به‌عنوان جامعه نمونه در نظر گرفته شد. ابزار گردآوری داده‌ها؛ مشاهده، عکس‌برداری و تکمیل پرسشنامه استاندارد موردتأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان است. گردآوری داده‌ها توسط متخصصان دانشگاهی، تسهیلگران، مسئولان محلی در محل اجرای طرح‌ها و با پشتیبانی کارشناس سازمان مدیریت صورت گرفت. تحقیق حاضر به لحاظ ماهیت از نوع کمی و برحسب هدف کاربردی و از منظر رویکرد توصیفی-تحلیلی است. روش گردآوری داده‌ها میدانی و کتابخانه‌ای است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه استاندارد است که روایی و پایایی آن توسط ۳۰ نفر از صاحب‌نظران سازمان مدیریت در استان‌های مختلف کشور تأیید شده است. تحلیل داده‌ها در محیط SPSS نسخه ۲۱ و با آزمون‌های توصیفی (فراوانی و درصد) و تحلیلی (آزمون T) انجام شد. نتایج نشان داد تنها ۳۵ درصد از تسهیلات به سمت اشتغال هدایت شده و تقریباً ۶۵ درصد تسهیلات دریافتی به فعالیت تبدیل نشده یا دارای نقص بوده و اجرای ناقص داشتند. هزینه‌نکردن پول، اهلیت‌نداشتن مجری و گرانی نهاده‌ها از دلایل اصلی انحراف طرح‌ها است. همچنین ۸۸۱ نفر (تقریباً ۸۰ درصد) در زمان دریافت وام به‌عنوان طرح ایجاد دریافت کرده‌اند؛ اما تقریباً ۷۳۰ نفر (بیش از ۷۰ درصد) تسهیلات اشتغال‌زایی را هزینه نکرده یا به‌عنوان سرمایه در گردش صرف کردند. نتایج آزمون T تک‌نمونه‌ای نشان داد مهم‌ترین علل عدم تحقق طرح‌های اشتغال عبارت‌اند از: عدم هزینه‌کرد کامل و مناسب وام ($\text{sig}=0.000$)، ۲- عدم اهلیت مجری طرح و عدم پالایش و اهلیت‌سنجی مجریان و ۳- عدم تناسب تسهیلات (۰.۰۰۰).

درنهایت، مدیریت یکپارچه سازمانی برای اشتغال، اجرای دقیق شیوه‌نامه اجرا و نظارت جدی بر اجرای برنامه‌های اشتغال با استفاده از مدل جامع تسهیل‌گری به‌عنوان راهکارهای مقابله با انحرافات تسهیلات اشتغال‌زایی پیشنهاد شد.

جغرافیا و توسعه، شماره ۷۱، تابستان ۱۴۰۲
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۲۷
تاریخ بازنگری داوری: ۱۴۰۱/۱۱/۱۷
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۲/۱۰
صفحات: ۲۴۸-۲۱۸

واژه‌های کلیدی:

قانون حمایت از اشتغال پایدار، پایداری اقتصادی، اشتغال روستایی، صندوق توسعه ملی، شهرستان هامون.

مقدمه

استفاده قرار می‌گیرد. این شاخص تبیین‌کننده قدرت و بنیة اقتصادی هر کشوری محسوب شده و روند تغییرات آن در طول زمان مبین چگونگی کارکرد سازوکارهای نظام اقتصادی است (سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۳۹۷). ایجاد تحول اساسی در مناطق

توسعه اقتصادی موضوعی مهم و دارای ابعاد چندگانه است که عوامل مختلفی روی آن مؤثرند. این عوامل در دو گروه مالی و غیرمالی قرار می‌گیرند. رشد تولید داخلی واقعی از جمله مهم‌ترین شاخص‌هایی است که به‌منظور ارزیابی عملکرد اقتصادی یک جامعه مورد

۱. استادیار گروه جغرافیا انسانی، دانشکده جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

۲. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

۳. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

– مقاله مستخرج از طرحی با عنوان ارزیابی دستاوردهای اجرای قانون «حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی» در شهرستان هامون و با کارفرمایی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان س و ب در سال ۱۴۰۰ می‌باشد.

روستایی با تحول اقتصادی در آن عملی خواهد شد، زیرا ایجاد انگیزه برای فعالیت از طریق رفع موانع رشد اقتصادی، بهبود دسترسی به منابع تولیدی، حمایت از روستاییان به کاهش آسیب‌پذیری و ایجاد فرصت‌های اقتصادی بیشتر، ارتقای استانداردهای زندگی و رفاه و درنهایت هم‌گامی آن با تغییرات منطقه‌ای و جهانی منجر می‌شود که رابطه مستقیم با توسعه اقتصادی مناطق روستایی دارند و یکی از راه‌های نیل به این اهداف، تأمین منابع مالی و اعتباری به‌ویژه تسهیلات خرد و جهت‌دهی اصولی به آن در فرایند توسعه اقتصادی روستا است. به این ترتیب سکونتگاه‌های روستایی را به مکان‌های شاداب، پایدار و جذاب برای کار و زندگی تبدیل می‌کند که هدف نهایی همه فرایندهای توسعه‌ای است (ازکیا و ایمانی، ۱۳۹۲: ۱۴). که در این راستا ارائه خدمات مالی مناسب می‌تواند گام مهمی در این جهت باشد.

برنامه‌های توسعه اشتغال‌زایی از جمله برنامه‌هایی است که از سیاست‌های مختلف رشد و توسعه کشور متأثر می‌شود و سعی دارد با ارائه خدمات مالی و غیرمالی توسعه مناطق را به دنبال بیاورد (جوانشیری و شایان، ۱۳۹۵: ۲). تأمین مالی همراه با ایجاد زمینه‌های غیرمالی در راستای ایجاد اشتغال به‌عنوان یکی از مهم‌ترین راه‌کارهای پیشگیری آسیب‌های اجتماعی ناشی از بیکاری و سایر آسیب‌ها، همواره مورد تأکید صاحب‌نظران اجتماعی در رشد و توسعه جامعه خصوصاً توسعه فرصت‌های شغلی برای جامعه بوده است. موضوع اشتغال تنها یک بحث اقتصادی یا مربوط به یک کشور خاص نیست؛ به‌طورکلی همه جوامع با معضل بیکاری به نوعی دست به‌گریبان هستند و ابعاد این معضل، بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و حتی سیاسی را نیز متأثر ساخته است (کاووسی، ۱۳۹۷: ۴۳). یکی از این چالش‌های موجود که منجر به افزایش

بیکاری در جوامع شده است، کمبود منابع مالی و سرمایه است. این معضل در مناطق روستایی و گروه‌های آسیب‌پذیر شدت بیشتری دارد. از طرفی با توجه به نقش‌های متعددی که روستاها در فرایند توسعه ملی به عهده دارند، رشد و توسعه این نواحی اهمیت و ضرورت زیادی دارد (باقری و نجفی، ۱۳۸۳: ۹۷). علاوه بر اینکه پرداخت تسهیلات برای فعالیت‌های اشتغال‌زایی امری ضروری است، اما نظارت بر کمیت و کیفیت پرداخت تسهیلات و نظارت بر فرایند به‌کارگیری تسهیلات در حوزه اشتغال امری مهم است؛ بنابراین خدمت‌رسانی و ارائه خدمات مالی و غیرمالی به روستاییان و کشاورزان، به‌عنوان یکی از اقشار مهم جامعه که در توسعه کشور نقش مهمی دارند، باید شرایطی را فراهم آورد که موجب خوداتکایی و حذف وابستگی آن‌ها شده و به‌تدریج زمینه‌های توسعه اقتصادی در روستا فراهم شود؛ البته خدمت‌رسانی و اجرای برنامه‌های توسعه اقتصادی باید متکی بر راهبرد مشخصی بوده و اجرای این راهبرد در نواحی روستایی تنها در چارچوب برنامه‌های جامع و یکپارچه توسعه روستایی تحقق خواهد یافت. قانون ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری در شهریور ۱۳۹۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. با توجه به تصویب آیین‌نامه اجرایی و ابلاغ دستورالعمل اجرایی آن و همچنین اولین سپرده‌گذاری صندوق توسعه ملی، مقدمات اجرایی این قانون از پاییز ۱۳۹۶ شروع شد و عملاً پرداخت تسهیلات به متقاضیان طرح‌های سرمایه‌گذاری نیز از اواخر این سال وارد مرحله اجرایی شد. مطابق با آیین‌نامه اجرایی این قانون، مسئولیت اجرای این قانون برعهده وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و مسئولیت نظارت عالی نیز برعهده سازمان برنامه و بودجه کشور گذاشته شده است (گزارش سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۳۹۷: ۶۳). شکل‌گیری ساختارهای

برنامه‌ریزی طی دهه‌های گذشته در کشور نشان‌دهنده نوعی عدم‌توازن در توسعه و خلأ توسعه اجتماعی، به‌ویژه در جوامع روستایی کشور است. یکی از ضرورت‌های اولیه برای اعتلای اقتصادی و اجتماعی متوازن، توجه بیشتر به جوامع روستایی به‌ویژه در زمینه کسب‌وکار و اشتغال است، لیکن استراتژی‌های توسعه طی سالیان گذشته، به مهاجرت از مناطق روستایی به شهرها یا حاشیه شهرها منجر شده است که این امر ضرورت ارزیابی برنامه‌های اقتصادی و اشتغال و توجه عملی به اقتصاد روستایی را دوچندان می‌کند (گزارش سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۳۹۷: ۵۰). این تسهیلات طی سال‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۷ از طریق بانک کشاورزی، بانک توسعه تعاون، صندوق کارآفرینی امید و پست‌بانک به متقاضیان در محدوده شهرستان هامون اعطا شد و تحقیق حاضر هدف دارد دستاوردهای اجرای قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی را در سطح روستاهای شهرستان هامون ارزیابی کند. درواقع ضرورت انجام تحقیق در منطقه مورد مطالعه این است که ارزیابی کند تا چه اندازه منابع مالی تزریق‌شده توانسته است به تولید و اشتغال روستایی منجر شود. همچنین اهلیت مکانی، فنی و اجرایی مجریان طرح‌های اشتغال را بررسی و میزان انحرافات و علل انحرافات طرح‌ها را شناسایی کند.

مبانی نظری پژوهش

اشتغال و معیشت پایدار دربردارنده ابعاد اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و دیگر جنبه‌هایی است که بر رفاه مردم تأثیرمی‌گذارد (Mijley & Hall, 2009: 425). پژوهش‌ها نشان می‌دهند علل مهاجرت روستائیان در چهار بُعد عمده اقتصادی، فرهنگی، جمعیت‌شناختی و

محیطی قابل‌دسته‌بندی هستند و در بین عوامل اقتصادی، شغل مهاجران مؤثرترین تبیین‌کننده است (راغفر و قاسمی اردهایی، ۱۳۸۸: ۸). توسعه اقتصادی، اجتماعی و ساماندهی فضایی مطلوب‌تر در جامعه روستایی مستلزم متنوع ساختن اشتغال و گسترش فعالیت‌هایی است که تحرک و پویایی آن را تضمین کند (یاسوری و جوان، ۱۳۹۴: ۲۲). امروزه نقش اشتغال در پویایی زندگی جوامع روستایی بر کسی پوشیده نیست به‌طوری‌که می‌توان گفت بسیاری از مسائل و مشکلات جوامع روستایی ریشه در ساختار بیمارگونه اشتغال آن‌ها دارد (طالشی و حکیم دوست، ۱۳۹۷: ۴۷۴). اشتغال نیروی انسانی در بیشتر مباحث مربوط به توسعه مطرح بوده و از نظر بسیاری از محققان ایجاد اشتغال برای افراد آن جامعه مهم‌ترین شرط برای رشد و توسعه و کاهش فقر هر جامعه‌ای است (Celik & Tatar, 2011; Natrass & Seekings, 2018: 769).

اهمیت اشتغال تا جایی است که از اواسط قرن بیستم، مهاجرت دائمی از مناطق روستایی به نقاط شهری، در بیشتر کشورهای درحال توسعه به‌عنوان شیوه غالب این مناطق برای ادامه زندگی بوده که عمدتاً به دلیل نبود تنوع شغلی در اقتصاد روستایی و نابرابری در توزیع فرصت‌های شغلی بوده است (تقدیسی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۸). اشتغال از جمله مؤلفه‌های دارای اولویت در زندگی روستائیان بوده و توجه به آن به دلیل نقش آن در توسعه این مناطق ضروری و الزمه چنین امری توزیع عادلانه فرصت‌های اشتغال و پرداختن به آن در این مناطق است (ریاحی و نصیری زارع، ۱۳۹۹: ۸۲۷). در آغاز هزاره سوم یکی از رویکردهای مهم برای رفع فقر و توانمندسازی اقتصادی روستائیان، اعتبارت خرد است (قدیری معصوم و احمدی، ۱۳۹۴: ۷۶۰). بنابراین مسئله مهم، ایجاد طرح‌های جدید اشتغال‌زائی در روستاها جهت ایجاد چارچوبی برای تامین

و موجب توزیع مناسب درآمد و ایجاد تعادل منطقه‌ای می‌شود. کارآفرینی پیش‌زمینه‌ای اساسی برای ارتقای سطح توسعه اقتصادی، اجتماعی و رفاه در روستا بوده و سبب کاهش پدیده مهاجرت از روستا می‌شود (سعیدی کیا، ۱۳۸۵ و طاهرخانی، ۱۳۷۹). نواحی روستایی، کارآفرینی می‌تواند فرصت‌های جدیدی را برای روستائیان فراهم کند تا درآمد و سرمایه خود را افزایش دهند (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۵).

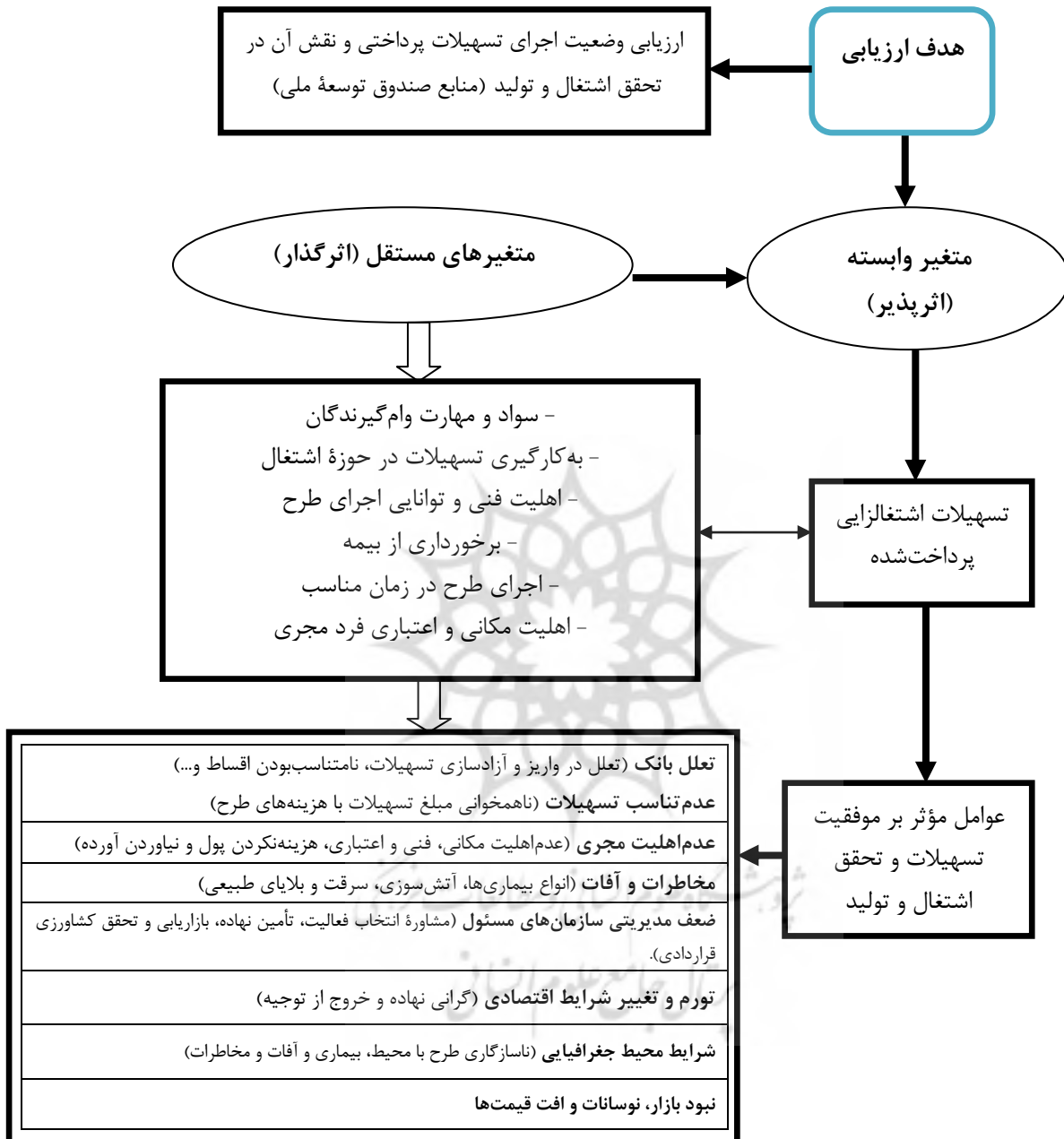
امروزه کارآفرینی در بسیاری از کشورها به‌عنوان ابزار کلیدی در جهت رشد و توسعه محسوب می‌شود و به‌ویژه توجه به کارآفرینی روستایی می‌تواند نقش مهمی در کاهش نابرابری‌های فضایی بین مرکز و پیرامون ایفا کند (Meili & Mayer, 2016: 5). به عبارتی، کارآفرینی روستایی که به منزله بکارگیری نوآورانه منابع و امکانات روستا در راستای حصول فرصت‌های کسب و کار است، علاوه بر ایجاد اشتغال برای قشر عظیم روستائیان گامی در راستای توسعه روستایی محسوب می‌شود. در این دیدگاه برخلاف سایر رهیافت‌هایی که توسعه روستایی را بر ورود سرمایه انسانی و مالی از خارج روستا پایه‌گذاری می‌نمایند، تاکید بر انگیزش استعداد‌های کارآفرینانه محلی و رشد موسسات بومی است (رکن‌الدین/افتخاری و سجاسی قیداری، ۱۳۹۲: ۲۰).

کارآفرینی همچنین به توانایی افراد و بنگاه‌ها در جهت ایجاد سرمایه‌گذاری در فضاهای مختلف اقتصادی اشاره دارد (Dubois, 2016: 11). در ارتباط با تحقق اشتغال پایدار در مناطق روستایی، دیدگاه‌ها و مدل‌های مختلفی مطرح شده است. یکی از این مدل‌ها، مدل پنج سرمایه است.

معاش پایدار، در کاهش نابرابری و حرکت به سمت پایداری اقتصادی خواهد بود (یاسوری، ۱۳۸۶: ۱۳). عدم توجه به توزیع فضایی متعادل تسهیلات و اعتبارات اشتغال‌زایی و نحوه پراکنش آن‌ها در پهنه سرزمین از یک سو و جذب اعتبارات در مناطق خاص از جمله شهرها از سوی دیگر به گسیختگی و عدم انسجام در ساختار فضایی منجر خواهد شد (Bothe et al, 2018: 24) در ایران اعتبارات خرد روستایی به طور رسمی به چند شکل زیر صورت می‌گیرد: الف) اعتبارات خرد چند منظوره با تاکید بر خود اشتغالی (منابع اعتباری تعاونی‌های روستایی، کمیته امداد و سازمان بهزیستی، زنان سرپرست خانوار، قالبیافی روستایی و اداره کار؛ و ب) اعتبارات خرد کشاورزی (وام سلف کشاورزی، وام خرید ماشین‌آلات و تجهیزات کشاورزی، ام حفر، تامین برق و راه اندازی چاه‌های عمیق و اجرای سیستم‌های آبیاری تحت فشار). (محمدی یگانه، ۱۳۹۲: ۴۹). ایجاد اشتغال به‌عنوان یکی از مهم‌ترین راه‌کارهای پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی ناشی از بیکاری و سایر آسیب‌ها، همواره مورد تأکید صاحب‌نظران اجتماعی در رشد و توسعه جامعه تأثیر شایانی دارد. موضوع اشتغال تنها یک بحث اقتصادی یا مربوط به یک کشور خاص نیست؛ به‌طور کلی همه جوامع با معضل بیکاری به نوعی دست به‌گریبان هستند و ابعاد این معضل، بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و حتی سیاسی را نیز متأثر ساخته است (کاووسی، ۱۳۹۷: ۴۳). اشتغال‌زایی و کارآفرینی از مهم‌ترین چالش‌های سیاست‌گذاران در امر توسعه پایدار مناطق روستایی است. کارآفرینی با ایجاد فرصت‌های شغلی، تولید ثروت و بهبود شرایط اقتصادی، کیفیت زندگی روستائیان را بهبود می‌بخشد

جدید و متنوع و حرکت در جهت زنجیره ارزشی تولید با رویکرد توجه به بازار فروش، زمینه بهبود معیشت زندگی روستاییان را فراهم کرده و در نهایت با رفع تبعیضات موجود بین روستا و شهر، محیط روستا را محیطی شاداب، پویا و مؤثر در توسعه کشور مبدل کند.^۱ در واقع هدف اصلی این قانون، تحقق سرمایه مالی به عنوان یکی از اجزای اصلی مدل پنج سرمایه است. راه‌های مختلفی برای تأمین سرمایه مالی وجود دارد از جمله: آورده مالی فرد، استقراض از دیگران، استقراض از بانک‌ها، مشارکت یا ترکیبی از عوامل فوق. قانون حمایت قانون از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی از جمله موارد تأمین سرمایه مالی از طریق استقراض از بانک‌ها است.

مطابق با این مدل، سرمایه مالی (شغل و درآمد) بدون تحقق چهار نوع سرمایه دیگر، انسانی (سواد، دانش و آگاهی)، اجتماعی (مشارکت، همکاری و اراده جمعی)، زیرساختی (ابزار و تأسیسات فیزیکی)، و طبیعی (حفاظت و تقویت منابع پایه) ایجاد نمی‌شود (سید علیپور و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۹). سرمایه مالی به عنوان یکی از مؤلفه‌های مدل پنج سرمایه در ارتباط مستقیم با بحث اشتغال و درآمد پایدار در مناطق روستایی است. در برنامه ششم توسعه کشور، ماده ۲۷ قانون اساسی، به موضوع اشتغال و تسهیل و تقویت اقتصاد نواحی روستایی پرداخته است. در این ماده قانونی، دولت موظف است به منظور تحقق اقتصاد مقاومتی، شناسایی و بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود در نواحی روستایی و ارتقای منزلت اجتماعی روستاییان و جایگاه روستاها در اقتصاد ملی و ایجاد بستر لازم برای شکوفایی و پیشرفت عدالت‌محور روستاها، اقداماتی به منظور تقویت اقتصاد روستایی نظیر، توسعه خوشه کسب‌وکار روستایی، بهره‌برداری و ساخت نواحی صنعتی روستایی و ایجاد ۲۵ هزار شغل در طول برنامه ششم توسعه و به‌طور کلی جلب حمایت‌های قانونی و معنوی لازم نسبت به فعال کردن جمعیت روستایی کشور در فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی از طریق توانمندسازی عوامل انسانی و افزایش بهره‌وری و راندمان در امور کشاورزی و دامداری و ایجاد مشاغل

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۰

پیشینه پژوهش

ارائه اعتبارات و تسهیلات با بهره‌ی کم از طریق صندوق‌های قرض‌الحسنه و مؤسسات مالی مربوط در نواحی روستایی با هدف ایجاد و توسعه فعالیت‌های اقتصادی می‌تواند نقش مؤثری در اشتغال‌زایی و به‌دنبال آن توسعه اقتصادی در نواحی روستایی داشته باشد. با در نظر گرفتن این مسئله و اهمیت آن مطالعاتی در این زمینه صورت گرفته است که برخی از آن‌ها به شرح ذیل آورده شده است. محمدی یگانه و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان بررسی آثار اعتبارات خرد بر توانمندسازی اقتصادی فقرای روستایی نشان دادند اعطای اعتبارات بر توانمندسازی اقتصادی فقرای روستایی مؤثر بوده است. ثانی‌حیدری و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان نقش اعتبارات خرد در توسعه پایدار روستایی: روستاهای تربت جام براساس نتایج الگوریتم جورسازی نتیجه گرفتند اثر اعتبارات خرد بر شاخص توسعه پایدار مثبت بوده و به دیگر سخن به‌طور متوسط شاخص توسعه پایدار خانوار دریافت‌کننده در مقایسه با خانوار غیردریافت‌کننده ۴ درصد افزایش یافته است. نعمت‌اللهی و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان بررسی نقش اعتبارات صندوق‌های خرد اعتباری در توانمندسازی و تغییر نگرش محیط‌زیستی زنان روستایی خراسان جنوبی نشان دادند اعتبارات صندوق‌های خرد به‌خوبی توانسته با جلب مشارکت زنان به‌عنوان همیاران دائم در مدیریت و کنترل بیابان، زمینه بهبود وضعیت اقتصادی-اجتماعی جوامع محلی را فراهم آورد. ابراهیم‌زاده آسمین و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان برنامه‌ریزی توسعه اشتغال پایدار روستایی با رویکرد PRA مبتنی بر مدل هفت سرمایه در روستای بغداد شهرستان نیکشهر- که با هدف تدوین برنامه توسعه اشتغال پایدار روستایی روستای بغداد انجام شده بود، نتیجه گرفتند در صورت اجرای

سناریوی جابه‌جایی پیشنهادی مکان روستا با توجه به زمینه‌های موجود و خواست روستاییان؛ موقعیت فضایی- مکانی جدید، فرصت‌های مناسب اشتغال‌زایی برای روستا و روستاییان ایجاد خواهد کرد و در نهایت به کمک مدل رادار و برحسب فرصت‌های موجود در هریک از سرمایه‌های هفت‌گانه روستا؛ برنامه توسعه آتی و اشتغال‌زایی روستای بغداد را تبیین کردند. ابراهیم‌زاده و پایدار، (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی بر پایه پیشران‌ها و زنجیره پیشین و پسین روستای مسجد ابوالفضل در ایرانشهر نشان دادند فرصت‌های (سرمایه) مناسبی در هفت بُعد تحلیلی مطابق با مدل به‌کار گرفته شده در منطقه مورد مطالعه وجود دارد و برنامه اشتغال روستا، مبتنی بر زنجیره پیشین و پسین و نمودار پلکانی تهیه شد تا مبتنی بر آن توسعه اقتصادی روستا در قالب رویکرد فرایندی محقق شود. قاسمی و یاراحمدی، (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان بررسی نقش صندوق کارآفرینی امید در توسعه کسب‌وکارهای کوچک در نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان کاشمر) نتیجه گرفتند از نظر صاحبان کسب‌وکارهای خرد روستایی، صندوق کارآفرینی امید با میانگین ۳/۵ نقش مؤثری در راه‌اندازی و توسعه کسب‌وکارهای خرد داشته است. همچنین از نظر وام‌گیرندگان تسهیل در فرایند دریافت وام به میزان ۰/۳۱، کاهش بروکراسی اداری با ۰/۴۱ و برقراری تناسب بین مقدار وام اعطایی و سرمایه مورد نیاز در جهت راه‌اندازی کسب‌وکار با ۰/۴۱ موجب بهبود عملکرد صندوق کارآفرینی امید در توسعه کسب‌وکارهای خرد روستایی می‌شود. ریاحی و نصیری زارع، (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان تحلیل فضایی طرح‌های اشتغال‌زایی روستایی نواحی روستایی شهرستان طارم نتیجه گرفتند بیشترین طرح‌های اشتغال‌زایی به‌ترتیب در بخش‌های دامپروری،

منطقه‌ای دارد. با این حال بسته به عملکرد منطقه‌ای اکوسیستم کارآفرینی، در توسعه کارآفرینی مؤثر عمل می‌کند. همچنین کیفیت کارآفرینی در توسعه منطقه‌ای نقش مثبتی دارد. لینه و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی نشان دادند دسترسی به اعتبارات نقش برجسته‌ای در خروجی تولید، درآمد خانوارها و کاهش فقر دارد. در این راستا، مدیریت مالی و مشارکت خانوارها در شبکه‌های وام‌دهی، گسترش خدمات مؤسسات مالی و تضمین رقابت در بازار را توصیه کردند.

جمع‌بندی پیشینه تحقیق نشان می‌دهد کیفیت کارآفرینی و نتایج عادلانه پرداخت تسهیلات اشتغال از نظر عدالت جغرافیایی خصوصاً برای اشتغال زنان، فقرا و رعایت عدالت مکانی از نظر پرداخت تسهیلات در همه شهر و روستاها مهم‌تر از کمیت کارآفرینی و پرداخت تسهیلات است. همچنین مرور مطالعات پیشین نشان داد نقش تسهیلات در متنوع‌سازی راه‌های کسب درآمد، کاهش فقر، و توسعه محلی و منطقه‌ای برجسته است

روش‌شناسی

در این تحقیق، روش گردآوری داده‌ها میدانی و سازمانی است. جامعه آماری شامل ۱۰۱۳ نفر از روستائیان شهرستان هامون که از تسهیلات تسهیلات اشتغال‌زایی استفاده کرده‌اند است. روش تعیین حجم نمونه به صورت تمام‌شماری بوده و کل جامعه آماری به عنوان جامعه هدف در نظر گرفته شد. تحقیق حاضر به لحاظ ماهیت از نوع کمی و برحسب هدف کاربردی و از منظر رویکرد توصیفی-تحلیلی است. روش گردآوری داده‌ها میدانی و کتابخانه‌ای است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه استاندارد است که روایی و پایایی آن توسط ۳۰ نفر از صاحب‌نظران سازمان مدیریت در استان‌های مختلف کشور تأیید شده است. تحلیل داده‌ها در محیط SPSS نسخه ۲۱ و با

صنعت و زراعت بوده و توجه به خوشه‌های فعالیت در طرح‌های اشتغال‌زایی می‌تواند اشتغال و تنوع شغلی بیشتری را برای نواحی روستایی فراهم آورد. عنابستانی و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان تحلیل فضایی اشتغال‌زایی و فعالیت اعتبارات کارآفرینی روستایی در استان خراسان رضوی به این نتیجه رسیدند که بیشترین میزان دریافت تسهیلات اشتغال‌زایی در نواحی روستایی نزدیک به کلان‌شهر مشهد بوده و این نواحی به لحاظ دسترسی به موقعیت کلان‌شهر مشهد امکان انجام فعالیت بیشتری دارند و این مسئله بیانگر این موضوع است که از نظر مقادیر اختصاص‌یافته در وام‌ها و اعتبارات پرداختی در بین شهرستان‌های استان نابرابری وجود دارد.

سیلو و همکاران (۲۰۰۹) در تحقیق خود با عنوان تصمیم خانوارهای روستایی برای متنوع‌سازی راه‌های درآمد: شواهد از نواحی شمالی چین نتیجه گرفتند خانوارهای روستایی به یک شغل اکتفا نکرده و به جای تک‌شغلی بودن به طیفی از مشاغل مکمل هم روی آورده‌اند؛ در نتیجه فعالیت‌های اقتصادی خود را برای بهره‌برداری هرچه بهتر از فرصت‌های ایجادشده جدید در بخش غیرکشاورزی تنظیم می‌کنند.

کومار و همکاران (۲۰۱۳) درخصوص نقش برنامه‌های اعتبارات خرد بر توانمندی‌سازی زنان روستایی بنگلادش نشان دادند زنان مورد مطالعه پس از دریافت اعتبارات خرد مستقل‌تر شده و در تصمیم‌گیری‌ها مشارکت بیشتری داشتند. دوی و ناراضاح (۲۰۱۷) نشان دادند تشکیل گروه‌های خودیار زنان اثر مثبتی بر بهبود زندگی آنان دارد و مؤسسات مالی و اعتباری بهترین ابزار کاهش فقر و ایجاد اشتغال هستند. ال شامی و همکاران (۲۰۱۸) نیز در مطالعه خود، تأثیر مثبت دسترسی به اعتبارات خرد بر درآمد ماهیانه زنان روستایی را مشاهده کردند. سیرزب و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند کمیت کارآفرینی رابطه منفی با توسعه

مختلف کشور روایی و پایایی آن قبلاً انجام شده و نیاز به سنجش مجدد روایی و پایایی ندارد. مطابق با این پرسشنامه شاخص‌های به‌کار گرفته شده به شرح ذیل است:

آزمون‌های توصیفی (فراوانی و درصد) و تحلیلی (آزمون T) انجام شد. ابزار مورد استفاده در این تحقیق، پرسشنامه استاندارد مورد تأیید سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور است که در استان‌های

جدول ۱: شاخص‌های مورد ارزیابی در تحقیق

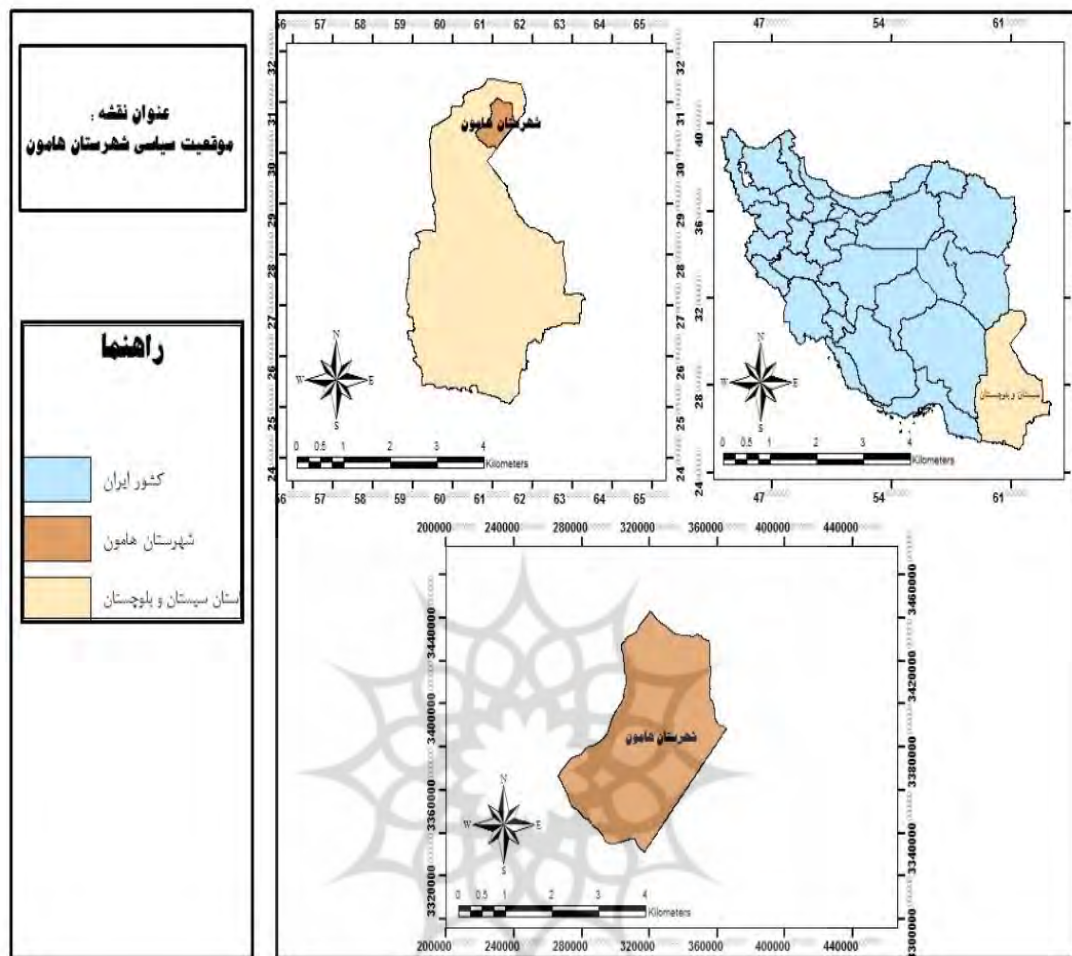
ردیف	شاخص‌های مورد ارزیابی	ردیف	شاخص‌های مورد ارزیابی
۱	نوع طرح‌های اشتغال	۷	هزینه/عدم هزینه کل تسهیلات
۲	توزیع تسهیلات برحسب زیردسته‌ها	۸	درصد فعال بودن طرح
۳	عنوان طرح (زمان بازدید نظارتی)	۹	اهلیت شغلی مجری
۴	گروه اجتماعی آسیب‌پذیر یا اولویت‌دار برای دریافت تسهیلات	۱۰	اهلیت و ارتباط طرح با اقتصاد محلی
۵	نظر کارشناس در محل اجرا	۱۱	دوران فعال بودن طرح‌ها
۶	انحراف در محل اجرا	۱۲	زایش فعالیت‌های جدید

مأخذ: لیست شاخص‌های استاندارد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ۱۴۰۰

معرفی منطقه مورد مطالعه

و تیمورآباد (شامل چهار دهستان محمدآباد، تیمورآباد، لوتک و کوه‌خواجه) است. این شهرستان از ۱۷۹ آبادی با مساحت ۴۰۷۲ کیلومتر مربع تشکیل شده است. براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیت این شهرستان ۴۱۰۱۷ نفر است، به عبارتی تراکم جمعیت در این منطقه ۸ نفر بر کیلومتر مربع است. این شهرستان دارای آب‌وهوای بیابانی گرم و خشک است و ۴۷۶ متر از سطح دریا ارتفاع دارد.

شهرستان هامون در قسمت شمالی استان سیستان و بلوچستان واقع شده است. مرکز شهرستان شهر محمدآباد است. شهرستان هامون از شمال با شهرستان زابل و نیمروز، در قسمت جنوبی به شهرستان زاهدان و کشور افغانستان و از شرق با شهرستان زهک و در قسمت غربی نیز با بخشی از حوزه شهرستان نیمروز همجوار است. شهرستان هامون دارای دو بخش مرکزی

شکل ۲: موقعیت سیاسی شهرستان هامون

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۴۰۱

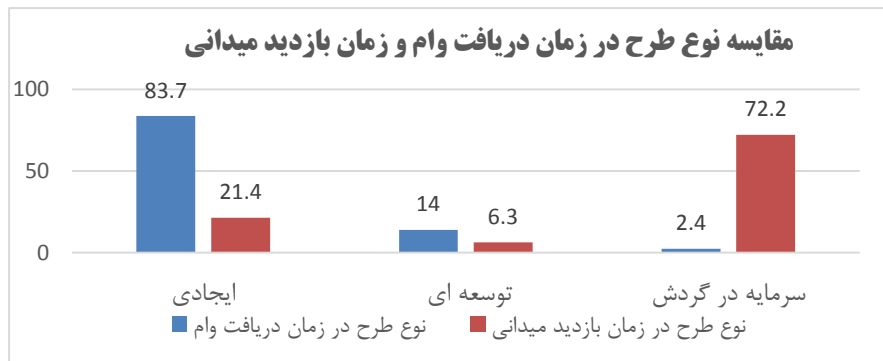
یافته‌های پژوهش

– تیپ‌شناسی نوع طرح‌هایی که در شهرستان هامون تسهیلات اشتغال‌زایی گرفته‌اند:

نتایج ارزیابی‌های تحقیق مطابق با جدول زیر نشان داد بیش از ۷۰ درصد تسهیلات دریافت‌شده در قالب سرمایه در گردش دریافت شده است و اعم از اینکه به کار گرفته شده یا منحرف شده باشد، اما تقریباً ۷۳۰ نفر در شهرستان هامون تسهیلات اشتغال‌زایی را

به‌عنوان سرمایه در گردش دریافت کرده‌اند هرچند که در حال حاضر بخش عمده این تسهیلات از فعالیت‌های اقتصادی تعهدشده خارج شده است و به بخش‌های دیگر خصوصاً بخش مسکن، خدمات و مقاصد نامعلوم منتقل و منحرف شده است. مشخص است که طرح‌های ایجاد مطابقت با واقعیت‌های میدانی تقریباً ۲۰ درصد طرح‌ها را شامل شده‌اند که البته تعدادی از این طرح‌های ناقص و عمدتاً تکمیل شده‌اند.

شکل ۳: مقایسه نوع طرح‌ها در زمان دریافت وام و در زمان بازدید میدانی

تهیه و ترسیم: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

جدول ۲: نتایج ارزیابی میدانی تحقیق برای بررسی نوع طرح‌های اشتغال (طبق نظارت میدانی پس از اجرا)

نوع طرح	فراوانی	درصد	درصد جمعیتی
ایجاد	۲۱۷	۲۱,۴	۲۱,۴
توسعه‌ای	۶۴	۶,۳	۲۷,۷
سرمایه در گردش	۷۳۱	۷۲,۲	۱۰۰

مأخذ: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

وام‌گیرندگان نوع طرح خود را توسعه‌ای و تنها ۲,۴ درصد نوع تسهیلات درخواستی خود را سرمایه در گردش اعلام کرده‌اند.

این درحالی است که نتایج ارزیابی داده‌های سامانه کارا نشان می‌دهد ۸۸۱ نفر معادل ۸۳,۷ درصد متقاضیان نوع طرح خود را در زمان دریافت تسهیلات؛ از نوع ایجاد بیان کرده‌اند. همچنین ۱۴ درصد

جدول ۳: نتایج تحلیل داده‌های سامانه کارا برای شاخص نوع طرح‌های اشتغال (ارزیابی سازمانی)

نوع طرح	فراوانی	درصد	درصد جمعیتی
ایجاد	۸۸۱	۸۳,۷	۸۳,۷
توسعه‌ای	۱۴۷	۱۴	۹۷,۷
سرمایه در گردش	۲۵	۲,۴	۱۰۰

مأخذ: ارزیابی‌های سازمانی - کارا ۱۳۹۷-۱۳۹۹

تنوع فعالیت‌های اقتصادی شهرستان؛ آمار زیاد و قابل‌تأملی است؛ زیرا مطابق با بازدیدهای میدانی تعداد طرح‌های فعال و کامل در رسته صنایع دستی و پوشاک مقیاس متوسط و بنگاهی به ۵ طرح نمی‌رسد و حجم تولید این رسته‌ها در حدی نیست که حتی نیاز محلی را تأمین کند.

تیپ‌شناسی مشاغل و رسته‌های شغلی

بیش از ۳۰ درصد متقاضیان در رسته صنایع دستی، تقریباً ۲۲ درصد در رسته پرورش دام سبک و سنگین، ۲۰ درصد در حوزه پوشاک و ۷ درصد در حوزه فرش دستبافت تسهیلات دریافت کرده‌اند. به‌طورکلی بیش از ۷۹ درصد تسهیلات به حوزه‌های دام، صنایع دستی و پوشاک اختصاص یافته که باوجود

تیپ‌شناسی مشاغل برحسب زیرمجموعه رسته‌های
شغلی

مطابق با جدول زیر، مشخص است بیش از ۱۶ درصد تسهیلات به فعالیت پرورش دام سبک در قالب طرح‌های ۹۹ رأسی پرداخت شده است. خیاطی و پوشاک با ۱۴٫۵ درصد، پرورش دام سبک کمتر از ۵۰

راس با تقریباً ۸ درصد، خرید تراکتور و ادوات با تقریباً ۵ درصد، سوزن‌دوزی با بیش از ۱۵ درصد، گلیم‌بافی با تقریباً ۱۳ درصد، پرورش دام سنگین با ۴٫۵ درصد، خرید تراکتور با ۵ درصد و حصیربافی با تقریباً ۴ درصد بیشترین تسهیلات را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۴: توزیع تسهیلات بر حسب زیردسته‌ها

عنوان طرح	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۱- پرورش دام سنگین	۴۷	۵٫۴	۵٫۴
۲- پرورش دام سبک ۹۹ رأسی	۱۷۷	۱۶٫۸	۲۱٫۳
۳- پرورش دام سبک کمتر از ۵۰ راس	۸۰	۷٫۶	۲۸٫۹
۴- خیاطی و پوشاک	۱۵۳	۱۴٫۵	۴۳٫۴
۵- بهسازی و نوسازی جایگاه پرورش گاو شیری	۱	۰٫۱	۴۳٫۵
۶- خدمات رایانه	۱۰	۰٫۹	۴۴٫۴
۷- نوشت افزار	۱	۰٫۱	۴۴٫۵
۸- صندوق خرد محلی	۱۴	۱٫۳	۴۵٫۹
۹- پرورش مرغ بومی	۳۹	۳٫۷	۴۹٫۶
۱۰- خرید تراکتور و ادوات کشاورزی	۵۱	۴٫۸	۵۴٫۴
۱۱- تولید زعفران	۱	۰٫۱	۵۴٫۵
۱۲- گلیم‌بافی	۱۳۵	۱۲٫۸	۶۷٫۳
۱۳- سوزن‌دوزی	۱۶۲	۱۵٫۴	۸۲٫۷
۱۴- خواربار فروشی	۱۷	۱٫۶	۸۴٫۳
۱۵- زنبورداری	۵	۰٫۵	۸۴٫۸
۱۶- نانواپی	۱	۰٫۱	۸۴٫۹
۱۷- حصیربافی	۴۴	۴٫۲	۸۹٫۱
۱۸- بافت فرش و قالی بافی	۶۷	۶٫۴	۹۵٫۴
۱۹- احداث چاهک و حوضچه کشاورزی	۲	۰٫۲	۹۵٫۶
۲۰- پرورش شتر	۳	۰٫۳	۹۵٫۹
۲۱- احداث مجتمع تفریحی	۲	۰٫۲	۹۶٫۱
۲۲- پرورش عقرب و سم‌گیری از عقرب	۱	۰٫۱	۹۶٫۲
۲۳- پرورش مرغ صنعتی گوشتی	۲	۰٫۲	۹۶٫۴
۲۴- خامه‌دوزی	۶	۰٫۶	۹۷٫۰
۲۵- آرایشگری	۵	۰٫۵	۹۷٫۴
۲۶- باجه مستقل خدمات بانکی زیر نظر پست‌بانک	۲	۰٫۲	۹۷٫۶
۲۷- سایر	۲۴	۲٫۳	۹۹٫۹
۲۸- پرورش شتر مرغ	۱	۰٫۱	۱۰۰٫۰

مأخذ: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

اکنون به چه فعالیتی مشغول است؟ هدف این بود که متقاضیان عنوان فعالیت را که تسهیلات را برای آن گرفته‌اند بیان کنند. در نتیجه مطابق با جدول زیر مشخص است تنها ۳,۳ درصد متقاضیان همان عنوان شغلی را که در سامانه کارا ثبت هست بیان کرده‌اند یا اینکه به صورت فعال مشغول به همان فعالیت بودند. متأسفانه نزدیک به ۶۵ درصد وام‌گیرندگان یا فعالیت جایگزین داشتند یا اینکه اصلاً شغل را اجرا نکرده بودند و عنوان شغلی تعهدشده خود را فراموش کرده بودند.

تحلیل وضعیت عنوان طرح‌ها و تغییرات آن (مقایسه طرح‌های شغلی تعهدشده و تغییر داده شده)
یکی از شاخص‌های مورد بررسی در ارزیابی میدانی طرح‌های اشتغال‌زایی، بررسی میزان طرح‌های موجود و دارای وضعیت استمرار مناسب بود؛ بدین صورت که ارزیاب میدانی هنگام بازدید از فعالیت مردم بدون اینکه به وام‌گیرنده عنوان رسته شغلی ثبت‌شده در سامانه کارا را اعلام کند، از متقاضی درخواست می‌کند که تسهیلات اشتغال از بانک عامل و سامانه کارا را برای چه فعالیتی دریافت کرده و

جدول ۵: عنوان طرح (زمان بازدید نظارتی)

نوع طرح	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خود طرح تعهدشده	۳۵۵	۳.۳۵	۳.۳۵
فعالیت جایگزین	۶۵۸	۶۴.۷	۱۰۰
کل پاسخ داده شده	۱۰۰۶	۱۰۰	

مأخذ: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

تازه‌متأهلین، تحصیل‌کردگان بیکار و خانواده‌های بی‌زمین و کم‌زمین برسد، کارایی تسهیلات مضاعف می‌شود. نتایج تحقیق حاضر در این راستا نشان داد در مجموع ۶.۳ متقاضیان پاسخگو در گروه‌های خاص و اولویت‌دار اجتماعی قرار داشتند.

تحلیل ارزش اجتماعی تسهیلات اشتغال‌زایی پرداختی:
درست است که تسهیلات اشتغال برای ارتقای میزان تولید و خدمات در جامعه پرداخت می‌شود و ارزش اقتصادی دارد؛ اما ارزش اجتماعی تسهیلات نیز مسئله مهمی است؛ یعنی اگر تسهیلات اشتغال به گروه‌های آسیب‌پذیر و اولویت‌دار خصوصاً بی‌سرپرستان،

جدول ۶: گروه اجتماعی آسیب‌پذیر یا اولویت‌دار برای دریافت تسهیلات اشتغال‌زایی

گروه	فراوانی	درصد
زنان بی‌سرپرست	۴	۰,۴
مجرد بی‌سرپرست	۳	۰,۳
آسیب‌دیده از مخاطرات و آفات	۵	۰,۵
مهاجرت معکوس به روستا	۲	۰,۲
هیچکدام	۳۷۹	۴.۳۷

مأخذ: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

تحلیل میزان انحرافات تسهیلات از نظر وضعیت اجرا در زمان بازدید کارشناس طرح ۱۴۰۰ اگرچه بانک عامل یا اداره ناظر و مجوزدهنده بر اجرای طرح‌ها در زمان آزادسازی اقساط تسهیلات اشتغال‌زایی مهر تأیید زده است و مراحل دوم و سوم تسهیلات با تأیید کارشناس مربوط انجام شده و در سامانه کارا ثبت شده است، در ارزیابی میدانی که

تحقیق حاضر انجام داده، مشخص شد تنها ۲۷ درصد طرح‌ها در حال حاضر در وضعیت اجرا بوده و تقریباً ۸ درصد نیز در وضعیت تولید زیر ظرفیت یا عدم اجرا هستند. مطابق با جدول زیر مشخص است تقریباً ۶۵ درصد طرح‌ها دارای انحراف است که دلایل عدم تحقق و انحراف طرح‌ها در ادامه ارائه شده است.

جدول ۷: نظر کارشناس در محل اجرا

وضعیت اجرا	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
اجرا شده و استمرار در محل	۴۴	۴,۳	۴,۳
ایجاد یا انتقال در جایی دیگر	۲۹۷	۲۹,۳	۳۳,۶
عدم ایجاد فعالیت از ابتدا	۶۷۱	۶۶,۲	۱۰۰

مأخذ: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

تحلیل میزان انحرافات تسهیلات از نظر محل اجرا در زمان بازدید طرح ۱۴۰۰ اجرای طرح در مکان تعهدشده امری است که مجری طرح باید پاسخگو باشد، زیرا این نوع انحراف در واقع برخلاف عدالت جغرافیایی و اقتصادی است. با نگاهی

خوش‌بینانه به موضوع جابه‌جایی مکان طرح‌ها می‌توان گفت هرگونه جابه‌جایی مکان طرح‌ها مطلوب است با هماهنگی سازمان اداری مسئول و اداره بیمه انجام شود و مهم‌تر اینکه انتقال چنین واحدهایی نیازمند توجیه منطقی و جغرافیایی است.

جدول ۸: انحراف در محل اجرا

وضعیت اجرا	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
اجرا	۲۷۲	۲۷	۲۷
انحراف	۶۵۷	۶۴,۹	۹۱,۷
اجرای ناقص یا تولید زیر ظرفیت	۸۴	۸,۳	۱۰۰

مأخذ: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

تحلیل میزان هزینه‌کرد تسهیلات در طرح منابع و تسهیلات یارانه‌ای با اهداف مختلفی اعم از اشتغال، مسکن، خدمات، توسعه علم و دانش و... پرداخت می‌شود. تخصیص و پرداخت تسهیلات اشتغال روستایی معمولاً با هدف افزایش تولیدگری در نواحی روستایی، توسعه بازار، تحقق عملکردهای شهری در نواحی روستایی و تأمین خدمات مصرفی و تولیدی روستائیان، فرآوری و ارزش افزوده محصولات، توسعه و تجاری‌سازی صنایع دستی روستائیان و

همچنین تأمین خدمات رفاهی و تقویت بخش گردشگری خصوصاً بوم‌گردی و اکوتوریسم در روستاها صورت می‌گیرد. این در حالی است که نتایج تحقیق حاضر نشان داد ۳۰ درصد افراد ساکن در روستاها که هنگام بازدید پاسخگو بودند، تسهیلات دریافتی را خرج اشتغال نکرده بودند. ۱۱ درصد نیز بخشی از تسهیلات را در زمینه اشتغال خرج کرده بودند. همچنین بیش از ۳۰ درصد افراد مطابق با تأییدیه مکتوب دهیاری‌ها در روستاها ساکن نبوده‌اند. متأسفانه

شده است. بنابراین می‌توان گفت در مجموع تقریباً ۳۵ درصد تسهیلات به سمت اشتغال هدایت شده است.

تقریباً ۲۹ درصد تسهیلات به‌طور کامل و ۱۱ درصد تسهیلات به‌طور ناقص به سمت اشتغال واقعی هدایت

جدول ۹: هزینه/عدم‌هزینه کل تسهیلات

درصد تجمعی	درصد	فراوانی	
۲۸,۷	۲۸,۷	۲۹۱	هزینه کل تسهیلات
۴۱,۲	۱۱,۰	۱۱۱	هزینه بخشی از تسهیلات
۵۶,۹	۳۰,۰	۳۰۴	عدم‌هزینه تسهیلات برای اشتغال
۱۰۰	۳۰,۳	۳۰۷	عدم‌دسترسی به فرد برای دریافت پاسخ

مأخذ: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

۲- شرایط محیط جغرافیایی (ناسازگاری طرح اجراشده با محیط و شرایط منطقه)؛
 ۳- تورم و تغییر شرایط اقتصادی؛
 ۴- نظام بانکی (تعطل در واریز و آزادسازی تسهیلات، نامتناسب بودن اقساط و...)
 ۵- مخاطرات و آفات (انواع بیماری‌ها و بلاها)
 ۶- ضعف مدیریتی سازمان‌های مسئول (خصوصاً در زمینه مشاوره انتخاب فعالیت، تأمین نهاده، بازاریابی و تحقق کشاورزی قراردادی).

همان‌طور که نتایج در بخش‌های قبل نشان داد، تقریباً ۶۶ درصد تسهیلات به فعالیت تبدیل نشده یا دارای نقص بوده و اجرای ناقص هستند که ریشه‌شناسی عدم تحقق این فعالیت‌ها لازم است. نتایج ارزیابی حاضر در شهرستان هامون نشان داد دلایل اصلی عدم تحقق طرح‌های اشتغال تعهدشده عبارت‌اند از:

- ۱- هزینه‌نکردن پول (تقریباً ۵۷ درصد)
- ۲- اهلیت‌نداشتن مجری (تقریباً ۳۵ درصد)
- ۳- گرانی نهاده و خروج از توجیه (تقریباً ۳ درصد)- البته یادآور می‌شویم که عمده طرح‌های دام و طیور در زمینه تأمین نهاده مشکل داشتند.

تحلیل علل عدم تحقق و هدایت‌نشدن تسهیلات به سمت اشتغال در زمان بازدید کارشناس طرح ۱۴۰۰ طرح‌های اشتغال در وضع موجود به دو گروه اجرایی و اجراشده تقسیم‌بندی شده‌اند. کمتر از ۴۰ درصد طرح‌ها در وضعیت اجرایی قرار داشتند که به دو گروه اجرای کامل (تقریباً ۲۹ درصد) و ناقص (هدایت بخشی از تسهیلات به سمت اشتغال) تقسیم می‌شوند. بقیه تسهیلات به حوزه اشتغال هدایت نشده است.

طرح‌های اشتغال برحسب دلایل عدم تحقق ۳ گروه‌اند:
 ۱- طرح‌های منحرف (طرح صفر یا غیرموجود)
 ۲- طرح‌های ورشکسته (اجراشده اما مجری به دلایل غیرعمدی نتوانسته درآمدزایی کند و استمرار دهد)
 ۳- طرح‌های نمادین (غیرواقعی یا طرح عادی موجود).

دلایل عدم تحقق طرح‌های اشتغال چند عامل است:

- ۱- اهلیت‌نداشتن مجری شامل:
 عدم اهلیت مکانی (بومی نبودن و عدم کار در محل)
 - عدم اهلیت فنی (کننده کار نبودن و ضعف مهارت)
 - عدم اهلیت اعتباری (نیاوردن آورده نقدی و غیرنقدی تعهدشده، روحیه رانت‌خواری و دلالی از طریق تسهیلات، تعدد وام‌ها و دریافت انواع تسهیلات در حجم زیاد)؛

جدول ۱۰: علت عدم تحقق طرح (تحلیل داده‌های توصیفی و تحلیل تفاوت‌ها با استفاده از آزمون T تک‌نمونه‌ای)

Sig	اختلاف مقدار محاسبه شده با حد مینا (T-value= 3)	مقدار محاسبه شده	درصد	فراوانی	علت عدم تحقق
۰,۰۹۷	۰,۲۷	۳,۲۷	۰,۲۹۶	۲	تعطل بانک
۰,۰۰۰	۱,۵۳	۱,۴۷	۰,۴۴۴	۳	عدم تناسب تسهیلات
۰,۰۰۰	۱,۸۲	۴,۸۲	۳۶,۹۸۲	۲۵۰	عدم اهلیت مجری
۰,۰۰۰	۱,۹۳	۴,۹۳	۵۸,۷۲۸	۳۹۷	هزینه نکردن پول
۰,۰۰۰	۱,۲۶	۱,۷۴	۰,۱۴۸	۱	نیابردن آورده
۰,۰۰	۱,۱	۴,۱	۲,۹۵۹	۲۰	گرانی نهاده و خروج از توجیه
۰,۰۰۰	۱,۱	۴,۱	۰,۱۴۸	۱	بیماری و آفات و مخاطرات
۰,۰۰۷	۰,۷	۲,۳	۰,۲۹۶	۲	سایر دلایل و عوامل
			۱۰۰,۰۰	۶۷۶	کل محقق نشده یا دارای نقص اساسی

مأخذ: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

نتایج آزمون T تک‌نمونه‌ای نشان داد مهم‌ترین علل عدم تحقق طرح‌های اشتغال عبارت‌اند از: عدم هزینه‌کرد کامل و مناسب وام (sig=0.000)، ۲- عدم اهلیت مجری طرح و عدم پالایش و اهلیت‌سنجی مجریان و ۳- عدم تناسب تسهیلات (۰,۰۰۰)

نشان داد ۱۰۰ درصد طرح‌هایی که اجرا شده بودند از گاز لوله‌کشی برخوردار نبوده و در صورت نیاز از سیلندر استفاده می‌کردند. درخصوص نحوه دفع پسماند، نتایج تحقیق نشان داد تقریباً ۹۴ درصد طرح‌هایی که اجرا شده بودند از زباله‌سوزی و بقیه از انتقال و رهاسازی استفاده می‌کردند. همچنین خاطر نشان می‌شود که تقریباً ۶۵ درصد طرح‌ها فعال نبوده و اینکه مشاغلی چون صنایع دستی و خرید ماشین‌آلات نیاز به چنین نهاده‌ای ندارند.

تحلیل میزان یا درصد فعال بودن طرح‌های اشتغال

در زمان بازدید کارشناس طرح ۱۴۰۰

همان‌طور که پیش از این گفته شد، تقریباً ۳۴ درصد طرح‌های اشتغال در شهرستان فعال هستند که از این میان تقریباً ۴۱,۵ درصد به‌صورت کامل (۱۰۰ درصدی) فعال بوده و بیش از ۱۰ درصد (بالای ۵۰ درصد فعال بوده) و بقیه ۵ تا ۵۰ درصد فعال بوده‌اند.

تحلیل نحوه تأمین آب، کاربری زمین، برق و گاز و نحوه دفع پسماند طرح‌های اشتغال

نتایج تحقیق نشان داد تقریباً ۹۹,۷ درصد طرح‌هایی که اجرا شده بودند، از آب شرب خانگی (شبکه آبرسانی روستاهای سیستان) استفاده می‌کردند. همچنین یک طرح نیز صرفاً از آب چاهک کشاورزی استفاده می‌کرد. در ارتباط با نوع کاربری زمین، نتایج تحقیق نشان داد ۹۵ درصد طرح‌هایی که اجرا شده بودند، از اراضی غیرکشاورزی و غیرصنعتی و اراضی بدون تغییر کاربری (تقریباً ۹۵ درصد در مناطق و کاربری مسکونی) استفاده می‌کردند. همچنین تقریباً ۵ درصد این طرح‌ها در اراضی با تغییر کاربری یا در اراضی کشاورزی ایجاد شده است. درخصوص نحوه تأمین برق نتایج تحقیق نشان داد تقریباً ۹۹ درصد طرح‌هایی که اجرا شده بودند از برق روستا (شبکه برق خانگی) استفاده می‌کردند. همچنین دو طرح نیز از انشعاب ویژه استفاده می‌کردند. درخصوص نحوه تأمین گاز، نتایج تحقیق

جدول ۱۱: درصد فعال بودن طرح

درصد	فراوانی	درصد فعال بودن
۴۷,۲	۳۰۲	۰
۰,۱۶	۱	۵
۰,۱۶	۱	۱۵
۰,۱۶	۱	۲۰
۰,۴۷	۳	۳۰
۱۰,۳	۶۶	۵۰
۰,۱۶	۱	۹۰
۴۱,۱	۲۶۵	۱۰۰
۱۰۰	۶۴۰	کل پاسخ داده

مأخذ: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

تحلیل میزان اهلیت شغلی مجری طرح

در ارتباط با معیار اهلیت شغلی یک متقاضی تسهیلات اشتغال دو رویکرد متفاوت وجود دارد: رویکرد نخست مخالف ورود کارمندان به حوزه اشتغال روستایی و خصوصاً استفاده از تسهیلات اشتغال است و معتقد است تسهیلات اشتغال تنها باید به متقاضیان بیکار واجد شرایط فنی و مکانی پرداخت شود. رویکرد دوم موافق پرداخت تسهیلات اشتغال به کارمندان است و استدلال آن‌ها این است که هر فردی که بتواند یک طرح اشتغال را به خوبی مدیریت کند و تسهیلات را به سمت اشتغال هدایت کند، مشمول دریافت تسهیلات خواهد شد. قضاوت تحقیق حاضر این است که کارمندان و افراد دارای بیمه شغلی، تنها در شرایط خاصی می‌توانند از تسهیلات اشتغال‌زایی استفاده کنند، از جمله:

۱- قبل از هر چیز لازم است طرح اشتغال آن‌ها به ضرر مشاغل موجود در روستا، حوزه روستایی، شهرستان و ناحیه مربوط نشود و این گروه رقیبی اساسی برای فعالان خرد و متوسط روستایی نشوند که در رقابت با کارمندان بازنده شوند.

۲- محصول نهایی طرح اشتغال آن‌ها قطعاً باید محصولات فرآورده، دانش‌بنیان و تولید محصولاتی باشند که در توان جامعه محلی نیست. خصوصاً از ایجاد فعالیت‌های مرسوم (دامداری مرسوم، زراعت و باغداری مرسوم، صنایع دستی و...) جلوگیری شود. خلاصه اینکه استفاده کارمندان از تسهیلات اشتغال‌زایی تنها برای فعالیت‌هایی مجاز است که به ارزش افزوده محصولات تولیدی روستاییان کمک کند، راندمان و بهره‌وری فعالیت‌های مرسوم مردم عادی را بالا ببرد، مثل طرح‌های تحقیقاتی پایلوت و طرح‌های دانش‌بنیان، الگویی و پیشرو.

۳- آورده نقدی و غیرنقدی متقاضیان کارمند در حدی چشمگیر باشد که سرمایه‌گذاری در حوزه اشتغال روستایی منطقه را بالا ببرد.

۴- به ایجاد اشتغال برای گروه‌های آسیب‌پذیر اجتماعی (خصوصاً بی‌سرپرستان، معلولان، فارغ‌التحصیلان بیکار دانشگاهی، خانواده زندانیان، آسیب‌دیدگان حوادث جنگی، تروریسم، مخاطرات طبیعی و انسانی، رهایی‌یافتگان از اعتیاد و...) منتج شود؛ البته همراه با بیمه شغلی و درآمدزایی معقول.

پس از استعلام در منطقه و در بین مردم محلی، مشخص شود که فعالیت پیشنهادی متقاضی کارمند در بین مردم محلی رقیبی ندارد. نتایج تحقیق حاضر نشان داد کمتر از ۱۰ درصد افرادی که پاسخ داده‌اند (۳،۱ درصد کل) طبق خوداظهاری شغل کارمندی داشته‌اند؛ البته خاطرنشان می‌شود که بیش از ۶۰

درصد متقاضیان که در دسترس نبوده‌اند، احتمال اینکه کارمند باشند زیاد است. همچنین مشخص است که اقرار به کارمندی از طریق خوداظهاری متقاضیان نمی‌تواند به‌طور دقیق و کامل آمار کارمندان وام‌گیرنده را نشان دهد.

جدول ۱۲: اهلیت شغلی مجری

درصد	فراوانی	
۳،۰۶	۳۱	کارمند
۳۶،۸۲	۳۷۳	غیرکارمند
۳۹،۸۸	۴۰۴	کل پاسخ‌داده
۶۰،۱۲	۶۰۹	بی‌پاسخ
۱۰۰،۰۰	۱۰۱۳	کل ارزیابی‌شده

مأخذ: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

تحلیل میزان ارتباط طرح‌های اجراشده با اقتصاد محلی یکی از شرایط استمرار و بازدهی طرح‌های اشتغال این است که با محیط و اقتصاد محلی همخوانی و ارتباط داشته باشند. اجرای طرح‌هایی غیرمرتبط با اقتصاد محلی؛ زمینه و احتمال شکست طرح‌ها را ایجاد و تشدید می‌کند. انتظار می‌رود تعدادی از طرح‌های اشتغال‌زایی یک ناحیه و شهرستان به فعالیت‌هایی چون تأمین نهاده برای فعالیت‌های

موجود و مرسوم روستایی اختصاص یابد یا به ایجاد زنجیره ارزش و افزایش ارزش افزوده محصولات خام روستاییان کمک کند (توسعه صنایع برپایه کشاورزی و دامداری و...). ارزیابی حاضر نشان داد تقریباً ۹۹ درصد فعالیت‌هایی که اجرایی بودند (۳۴ درصد کل طرح‌ها) با فعالیت‌ها و اقتصاد محلی ارتباط داشتند.

جدول ۱۳: اهلیت و ارتباط طرح با اقتصاد محلی (ارتباط طرح با فعالیت‌های موجود اهالی)

درصد	فراوانی	
۳۴،۱	۳۴۶	دارد
۰،۵	۵	ندارد
۳۴،۶	۳۵۱	کل پاسخ‌داده
۶۵،۴	۶۶۲	انحراف و پاسخ نامعلوم
۱۰۰	۱۰۱۳	کل ارزیابی‌شده

مأخذ: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

از ۸۸ درصد طرح‌هایی که بازدید شده‌اند از ابتدا تا زمان بازدید کاملاً فعال بوده‌اند. همچنین تقریباً ۲ درصد طرح‌ها تا کمتر از ۵ سال فعال بوده‌اند، تقریباً ۴ درصد تنها در سال اجرا فعال بوده‌اند و تقریباً ۶ درصد قبل از اینکه به مرحله تولید و خدمات برسند غیرفعال شده‌اند.

تحلیل دوران فعال بودن طرح‌ها در زمان بازدید کارشناس طرح ۱۴۰۰

اگرچه در ابتدای گزارش، طرح‌های اشتغال به دو گروه اجرایی و منحرف تقسیم شد، میزان فعال بودن طرح‌های اجرایی همیشه یکسان نیست. نتایج نشان داد تقریباً اثری از ۳۸ درصد طرح‌ها پیدا شد و مجریان آن به سؤالات پاسخ دادند. از این میان بیش

جدول ۱۴: دوران فعال بودن طرح‌ها

درصد	فراوانی	
۳۳,۴	۳۳۸	تا زمان بازدید
۰,۷	۷	کمتر از ۵ سال
۱,۵	۱۵	تنها در سال اجرا
۲,۲	۲۲	عدم فعالیت یا نرسیدن به مرحله فعالیت
۳۷,۷	۳۸۲	کل پاسخ داده
۶۲,۳	۶۳۱	نبود فعالیت (بی پاسخ)
۱۰۰	۱۰۱۳	کل ارزیابی شده

مأخذ: ارزیابی‌های میدانی پژوهش، ۱۴۰۰

بخش مسکن، خدمات و مقاصد نامعلوم منتقل و منحرف شده است. این در حالی است که نتایج تحقیق حاضر نشان داد ۳۰ درصد افراد ساکن در روستاها که هنگام بازدید پاسخگو بودند، تسهیلات دریافتی را خرج اشتغال نکرده بودند. ۱۱ درصد نیز بخشی از تسهیلات را در زمینه اشتغال خرج کرده بودند. همچنین بیش از ۳۰ درصد افراد مطابق با تأییدیه مکتوب دهیاران در روستاها ساکن نبوده‌اند. متأسفانه تقریباً ۲۹ درصد تسهیلات به‌طور کامل و ۱۱ درصد تسهیلات به‌طور ناقص به سمت اشتغال واقعی هدایت شده است؛ بنابراین می‌توان گفت در مجموع تقریباً ۳۵ درصد تسهیلات به سمت اشتغال هدایت شده است. نتایج نشان داد تقریباً ۶۵ درصد تسهیلات دریافتی تبدیل به فعالیت نشده است یا دارای نقص بوده و اجرای ناقص هستند که ریشه‌شناسی عدم تحقق این فعالیت‌ها لازم

نتیجه

در پاسخ به سؤال محوری تحقیق، مهم‌ترین نتایج تحقیق به‌طور خلاصه چنین است: بیش از ۷۰ درصد تسهیلات دریافت شده در قالب سرمایه در گردش دریافت شده است و اعم از اینکه به کار گرفته شده یا منحرف شده باشد، اما مطابق با نتایج حاصل از تحلیل داده‌های سامانه کار تقریباً ۸۸۱ نفر در شهرستان هامون تسهیلات اشتغال‌زایی را در زمان دریافت وام اشتغال به‌عنوان «طرح ایجاد» دریافت کرده‌اند؛ اما در عمل و در زمان ارزیابی میدانی تحقیق حاضر در سال ۱۴۰۰، نتایج نشان داد تقریباً ۷۳۰ نفر در شهرستان هامون تسهیلات اشتغال‌زایی را به‌عنوان سرمایه در گردش هزینه کرده‌اند. از سویی دیگر در حال حاضر بخش عمده این تسهیلات از فعالیتهای اقتصادی تعهدشده خارج شده و به بخش‌های دیگر خصوصاً

۳- پیگیری اصلاح قانون در مجلس شورای اسلامی با رویکرد رفع نقاط ضعف

۴- شناسایی قوانین محل کارآفرینی و ارائه پیشنهاد مناسب برای اصلاح آن‌ها

۵- افزایش حمایت‌های بیمه‌ای از مشاغل خانگی

۶- ارزیابی و نظارت کارآمد و کامل بر اجرای برنامه‌های اشتغال همه دستگاه‌های اجرایی و نهادهای عمومی

۷- همکاری و هماهنگی بیشتر نظام بانکی و صندوق توسعه ملی در اجرایی کردن برنامه‌های اشتغال

۸- تبدیل بانک‌های عامل مانند صندوق کارآفرینی امید و... از نهاد تأمین‌کننده مالی محض به نهادی با نقش تأمین منابع کالایی و نهادهای تولید یعنی تسهیلات کالایی یا ایجاد نهادی زیرمجموعه بانک‌های عامل با هدف ارائه تسهیلات کالایی زیر نظر تیم تسهیل‌گری. با هدف کاهش یا حذف پول از چرخه اشتغال که در نهایت منجر به حذف فساد، رانت‌خواری و رباخواری از چرخه اشتغال و تسهیلات اقتصادی خواهد شد. بوروکراسی اداری و بانکی عاملی برای دفع متقاضیان ضعیف و افراد در حاشیه شده است و نیاز به تسهیل‌گری و دلسوزی افرادی مسئول و مستقل چون تسهیل‌گران دارد که افراد اهل و مستحق را شناسایی و تا مرحله دریافت وام، اجرای طرح و پشتیبانی و نظارت در دوره پس از اجرا نیز همراهی کنند.

۹- استفاده از مدل تسهیل‌گری در برنامه‌های اشتغال در اجرای آسان و مؤثر برنامه‌های اشتغال برای فقرای روستایی.

حوزه اشتغال یک حوزه با رسته‌های شغلی بسیار متغیر در گذر زمان، حوزه‌ای حساس و نیازمند انواعی از اقدامات بانکی، اداری و اجرایی و از طرفی حوزه‌ای مهم برای پیشرفت پایدار سرزمین هست؛ بنابراین نیازمند نظارت، تسهیل‌گری و برنامه‌ریزی دقیق و بموقع است؛ بنابراین مهم‌ترین نیاز فعلی حوزه اشتغال کشور، نیاز به اقدامات تسهیل‌گری و نظارتی است.

است. نتایج ارزیابی حاضر در شهرستان هامون نشان داد دلایل اصلی عدم تحقق طرح‌های اشتغال تعهدشده عبارت‌اند از:

- ۱- هزینه‌نکردن پول (تقریباً ۵۷ درصد)
  - ۲- اهلیت‌نداشتن مجری (تقریباً ۳۵ درصد)
  - ۳- گرانی نهاده و خروج از توجیه (تقریباً ۳ درصد)
- البته یادآور می‌شویم که عمده طرح‌های دام و طیور در زمینه تأمین نهاده مشکل داشتند.
- بحرانی‌ترین وضعیت از نظر اجرای مشاغل در حوزه صنایع دستی، میراث فرهنگی و گردشگری وجود دارد و همه رسته‌های شغلی این حوزه در وضعیت قرمز قرار دارند. وخیم‌تر اینکه انحرافات رشته‌های مربوط (پوشاک، فرهنگ و هنر، صنایع دستی، فرش دست‌بافت و گردشگری و طبیعت‌گردی) علل عمده دارد و عمدتاً به دلیل ضعف نظارتی و انحراف از عمد از ابتدای دریافت تسهیلات بوده است. درحالی‌که خارج از این حوزه تنها رسته شیلات در وضعیت قرمز قرار دارد که دلیل آن غیرعمدی است و وابسته به خشکسالی (مخاطرات) است که از کنترل مجریان و مدیران این حوزه خارج است. رسته‌هایی که سهمیه سوخت دارند، خصوصاً ماشین‌آلات کشاورزی نیز دارای انحراف بالا دیده شد، خصوصاً اینکه ده‌ها تراکتور مشاهده شد که هیچ فعالیتی در روستاها ندارند و کاملاً نو هستند.

پیشنهادات

- با توجه به نتایج کسب‌شده می‌توان راهکارهای زیر را برای اصلاح و بهبود وضعیت پیشنهاد داد:
- ۱- ایجاد سیستم یکپارچه اشتغال روستایی که همه نهادهای دولتی، غیردولتی و بانک‌های عامل عضو آن باشند (توقف پرداخت تسهیلات اشتغال با روش فعلی که هر نهاد و بانک عامل به‌صورت جداگانه طرح اشتغال ایجاد می‌کند و تسهیلات پرداخت می‌کند).
  - ۲- اجرای دقیق شیوه‌نامه نحوه مواجهه با انحرافات یا مغایرت‌ها درخصوص طرح‌های دارای انحراف

میانسالان باراده و دارای مهارت که در حاشیه قرار گرفته‌اند، معلولان، خانواده‌زندانان، آسیب‌دیدگان از مخاطرات، گروه‌های بدون زمین و کم‌زمین، خانواده‌های آسیب‌دیده از تروریسم، جنگ، قتل و سرقت).

۷- تسهیل ارتباط بین ادارات و مردم (کمک به ادارات برای انجام بهتر وظایف و اجرای مؤثر طرح‌ها در منطقه).

۸- آموزش و برگزاری دوره‌های مهارتی و فنی با کمک ادارات مسئول، خصوصاً ادارات فنی و حرفه‌ای، میراث فرهنگی، جهاد و... (تسهیل‌گری برای ارتقای سرمایه انسانی و فنی متقاضیان اشتغال به‌صورت مفید و عمل‌گرا).

۹- اهلیت‌سنجی اعتباری (خصوصاً شناسایی افرادی که دلالت تسهیلات هستند، از طریق وام‌ها کسب درآمد می‌کنند یا اینکه انواعی از تسهیلات اشتغال و غیراشتغال را دریافت می‌کنند. افرادی که معوقات دارند، اما با سوءاستفاده از اطرافیان و به‌نام آن‌ها تسهیلات دریافت می‌کنند و از همه مهم‌تر افرادی که از روی طرح و فعالیت موجود خود چندین تسهیلات می‌گیرند).

۱۰- نهادسازی و هدایت مردم محلی به سمت همکاری در امور عام‌المنفعه و مشترک بین اهالی روستاها

۱۱- بازاریابی محصولات و توجه عملی و مسئولانه به وجود بازار محصولات در سطح محلی، منطقه‌ای، ملی و جهانی (پیگیری و اجرای مدل‌های کشاورزی قراردادی، قراردادهای خرید تضمینی توسط پشتیبان‌های بخش صنعت و خدمات) البته با عقد قراردادهای معتبر و با نظارت وکلای مخصوص و کارشناسان خبره سازمان‌های مسئول.

۱۲- کمک به اجرای راهبرد اشتغال نتیجه محور و پایدار و عملی کردن تولید صادرات محور

ایجاد سیستم تسهیل‌گری مؤثر (ترکیبی از تسهیل‌گران): راهبری و هماهنگی با تسهیل‌گران اداری، امور تخصصی اشتغال با تسهیل‌گران تخصصی، مسئولیت اهلیت‌سنجی، زمینه‌سازی در محل و بانک‌ها و ارتباط مردم با ادارات و بانک‌ها با تسهیل‌گران اجتماعی)

مزایای اجرای مدل تسهیل‌گری

۱- عدم دخالت شورا و دهیاران در امور تسهیلات اشتغال روستایی (رودربایستی با سودجویان، قبیله‌گرایی و جناح‌بازی از آسیب‌های دموکراسی و نهادهای محلی دموکراتیک)، کنترل و نظارت جدی بر رفتار شوراها و دهیار.

۲- اهلیت‌سنجی فنی متقاضیان (تفکیک متقاضیان واجد شرایط روحی، انگیزه‌ای و جسمی از متقاضیان منفعت‌طلب و فاقد اهلیت) و در نتیجه حذف فساد و سودجویی رانت‌خواران و وام‌خواران.

۳- کاهش بوروکراسی اداری برای متقاضیان واقعی اشتغال.

۴- شناسایی دقیق و همه‌جانبه محیط جغرافیایی و تأیید مشاغل بر مبنای ظرفیت‌های محیطی و انسانی روستا.

۵- اهلیت‌سنجی مکانی متقاضیان (جلوگیری از انحراف و سوءاستفاده دلان وام، شهرنشینان، کارمندان و... از تسهیلات روستایی) توسط تسهیل‌گر اجتماعی بومی که سال‌ها با مردم منطقه زندگی می‌کند و علاوه بر این در نقش تسهیل‌گر نیز مسئول کیفیت اهلیت‌سنجی مکانی و شناسایی ساکنان همیشگی و واقعی روستاها خواهد بود.

۶- اهلیت‌سنجی اجتماعی متقاضیان (شناسایی و اولویت‌دهی به تقاضاهای اشتغال گروه‌های آسیب‌پذیر خصوصاً بی‌سرپرستان، فارغ‌التحصیلان بیکار، جوانان و

اقتصادی مطابق با تجربه طرح‌های شمسا و... در جازموریان و رودبار جنوب کرمان، سیرجان و راور ۱۶- ایفای نقش تسهیل‌گر به‌عنوان امین و ناظر ادارات در طرح‌هایی که با تخصص و توان تسهیل‌گر مرتبط است در راستای کاهش بار مالی سازمان‌ها و کاهش هزینه‌های اداری چون خودرو، راننده، سوخت و هزینه‌های مأموریت و... ۱۷- نظارت تسهیل‌گر بر کارکرد ماشین‌آلات در روستاها مثل ساعات و نوع کارکرد تراکتورها؛ فعال بودن و روشن بودن موتورهای آب، کارگاه‌ها و... در راستای واقعی مردم سهمیه سوخت و خشکاندن سرچشمه‌ها و ریشه‌های قاچاق بی‌رویه سوخت.

۱۳- نظارت مستمر، مسئولانه و همه‌جانبه در کل فرایند انتخاب متقاضی و انتخاب شغل تا زمان اجرای طرح و پس از اجرای طرح‌ها. ۱۴- نظارت بر کیفیت مشاغل؛ حجم کار واحدهای تولیدی؛ برقراری منظم فعالیت‌ها؛ چک کردن لیست و وضعیت بیمه شاغلان واحدهای اقتصادی و در مجموع رصد منظم فعالیت واحدهای اقتصادی به‌منظور عدم انحراف واحدها از یک طرف و شناسایی مشکلات و نیازمندی‌های واقعی مالی و غیرمالی واحدهای تولیدی از طرف دیگر. ۱۵- ایفای نقش تسهیل‌گر در زمینه هدایت حمایت‌های خیرین و نهادهای غیردولتی به سمت اشتغال در قالب طرح‌های مشارکتی و توانمندسازی

منابع

- ابراهیمی محمدصادق، سیداحمد خاتون‌آبادی؛ ندا بنی‌اسد (۱۳۹۳). مؤلفه‌های توسعه کارآفرینی روستایی شهرستان کرمان، راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی. دوره ۱. شماره ۱. صفحات ۹۲-۸۳.
<https://civilica.com/doc/۱۲۸۳۴۶۸>
- ابراهیم‌زاده‌آسمین، حسین؛ عیسی ابراهیم‌زاده؛ ابوذری پایدار (۱۳۹۸). برنامه‌ریزی توسعه اشتغال پایدار روستایی با رویکرد RPA مبتنی بر مدل هفت سرمایه (موردشناسی: روستای بغدادان شهرستان نیکشهر)، فصلنامه پژوهش‌های روستایی. دوره ۱۰. شماره ۳. صفحات ۵۲۵-۵۰۸.
<http://ensani.ir/fa/article//۴۱۶۱۵۰>
- ابراهیم‌زاده، عیسی؛ ابوذری پایدار (۱۳۹۸). برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی روستایی بر پایه پیشران‌ها و زنجیره پیشین و پسین (مطالعه موردی: روستای مسجد ابوالفضل در ایرانشهر)، فصلنامه جغرافیا و توسعه. شماره ۵۷. صفحات ۳۰-۱.
<https://www.sid.ir/paper/۳۵۸۵۶۳/fa>
- ازکیا، مصطفی؛ علی ایمانی (۱۳۹۲). توسعه پایدار روستایی، انتشارات اطلاعات. جلد اول.
<https://www.gisoom.com/book/۱۱۱۳۳۰۱۱>
- باقری، مهرداد؛ بهالدین نجفی (۱۳۸۳). بررسی عوامل مؤثر بر بازپرداخت اعتبارات کشاورزی، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران تابستان. دوره ششم. شماره ۱۹. ۱۳۸۳. صفحات ۹۷-۱۱۵.
https://ijer.atu.ac.ir/?_action=article&au=۱۰۲۰۲۴
- تقدیسی، احمد؛ احمد حجاریان؛ سجاد درست (۱۳۹۳). بررسی توزیع فضایی اشتغال استان‌های کشور با استفاده از مدل ضریب تفکیک اشتغال، راهبرد توسعه. شماره ۳۳. صفحات ۲۰۶-۱۸۸.
<https://www.magiran.com/paper/۱۱۳۴۹۳۰>

ثانی‌حیدری، علیرضا؛ محمود دانشور کاخکی؛ ناصر شاهنوشی‌فروشان؛ محمود صبوحی‌صابونی (۱۳۹۸). نقش اعتبارات خرد در توسعه پایدار روستایی: مطالعه موردی روستاهای تربت‌جام، مجله روستا و توسعه. سال ۲۲، شماره ۸۷، صفحات ۱۵۴-۱۲۵. <https://www.sid.ir>

جوانشیری، مهدی؛ حمید شایان (۱۳۹۵). تحلیل فضایی مزیت نسبی اشتغال در گروه‌های عمده شغلی استان‌های کشور طی سال‌های ۸۵ و ۹۰، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای. سال هفتم. شماره پیاپی ۲۷، صفحات ۲۰-۱. <http://ensani.ir/fa/article/۳۷۱۹۷۶>

راغفر، حسین؛ علی قاسمی‌اردهایی (۱۳۸۸). علل مهاجرت و ویژگی‌های جمعیتی-اقتصادی مهاجران بین‌شهرستانی: بررسی تطبیقی مهاجران شهر به روستا و روستا به شهر ایران طی دهه ۱۳۷۵-۱۳۸۵، انجمن جمعیت‌شناسی ایران. صفحات ۳۹-۶۱.

<https://www.sid.ir/paper/۱۲۷۸۱۹/fa>

رکن‌الدین‌افتخاری، عبدالرضا؛ حمدالله سجاسی‌قیداری (۱۳۹۲). توسعه روستایی با تأکید بر کارآفرینی، تهران. انتشارات سمت. <https://www.gisoom.com>

ریاحی، وحید؛ سعید نصیری‌زارع (۱۳۹۹). تحلیل فضایی طرح‌های اشتغال‌زایی روستایی (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان طارم)، فصلنامه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی. دوره ۱۵، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۹، صفحات ۸۲۷-۸۴۰.

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/۱۷۱۷۵۵۴>

سازمان برنامه و بودجه کشور. مرکز اسناد، مدارک و انتشارات. (۱۳۹۷). گزارش عملکرد قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۷. تهران.

<https://www.gisoom.com/book/۱۱۷۴۵۸۰۸>

سعیدی‌کیا، م (۱۳۸۵). اصول و مبانی کارآفرینی، تهران. انتشارات کیا صفحه ۳۰۴.

<https://www.gisoom.com/book/۱۷۲۴۹۹۷>

سیدعلیپور، سیدخلیل؛ ابوذر پایدار؛ خدیجه صادقی. (۱۳۹۵). راهبردهای تحقق اقتصاد پایدار روستایی با تأکید بر امنیت پایدار در نواحی روستایی (محدوده CSP جازموریان)، مجله جغرافیا و توسعه. شماره ۴۴، جلد ۱۴، صفحات ۶۳-۴۵.

<http://ensani.ir/fa/article/۳۵۹۹۷۰>

طالبی، مصطفی؛ سیدیاسر حکیم‌دوست (۱۳۹۷). تحلیل فضایی توسعه‌یافتگی مناطق روستایی با تأکید بر نقش‌آفرینی اشتغال زنان روستایی در شهرستان رامسر، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی. شماره ۲، دوره ۱۴، صفحات ۴۸۹-۴۷۳.

https://jshsp.rasht.iau.ir/article_۶۶۷۷۳۱.html

طاهرخانی، م (۱۳۷۹). صنعتی‌شدن روستاها، چاپ اول. تهران. انتشارات وزارت جهاد سازندگی.

<http://fipak.areeo.ac.ir/site/catalogue/۱۰۶۹۷۷۱۰>

عناستانی، علی‌اکبر؛ علیرضا معینی؛ امین فعال‌جلالی (۱۴۰۰). تحلیل فضایی اشتغال‌زایی و فعالیت اعتبارات کارآفرینی روستایی در استان خراسان رضوی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. سال دهم. شماره اول (پیاپی ۳۵). بهار ۱۴۰۰، صفحات ۶۸-۴۳.

<https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/۵۶/۱۵۴۵۴۸>

قاسمی، مریم؛ میترا یاراحمدی (۱۳۹۹). بررسی نقش صندوق کارآفرینی امید در توسعه کسب و کارهای کوچک در نواحی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان کاشمر). فصلنامه جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه. سال نهم، شماره اول. بهار و تابستان. صفحات ۲۴۲-۲۱۹.

<http://ensani.ir/fa/article//۴۳۲۳۲۱>

قدیری معصوم، مجتبی؛ افسانه احمدی (۱۳۹۴). سازه‌های مؤثر بر موفقیت صندوق‌های اعتبارات خرد در توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی شهرستان فیروزکوه، پژوهش‌های جغرافیای انسانی. دوره ۴۷، شماره ۴. صفحات ۷۷۲-۷۵۹.

https://jhgr.ut.ac.ir/article_۲۲۶۶۲.html

کاووسی، رضا (۱۳۹۷). کارآفرینی، فرصتی برای حل آسیب‌های اجتماعی، رشد آموزش فنی و حرفه‌ای و کار و دانش دوره ۱۴ شماره ۱. صفحات ۴۶-۴۳.

<https://www.roshdmag.ir/>

محمدی‌یگانه، بهروز (۱۳۹۲). توسعه کارآفرینی و نقش آن در هزینه اعتبارات فردی و گروهی کشاورزی استان زنجان، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. شماره ۶. صفحات ۲۴۷-۲۳۳.

<http://ensani.ir>

محمدی‌یگانه، بهروز؛ مهدی چراغی؛ کبری احمدی (۱۳۹۳). بررسی آثار اعتبارات خرد بر توانمندسازی اقتصادی فقرای روستایی: دهستان غنی بیگلو. شهرستان زنجان، فصلنامه جغرافیا و توسعه. دوره ۱۲، شماره ۳۵. صفحات ۲۴۷-۲۳۳.

<http://ensani.ir/fa/article/۳۳۱۵۱۶>

نعمت‌اللهی، محمدجواد؛ سیدحسن کابلی؛ محمدرضا یزدانی (۱۳۹۸). بررسی نقش اعتبارات صندوق‌های خرد اعتباری در توانمندسازی و تغییر نگرش محیط‌زیستی زنان روستایی مطالعه موردی: پروژه ترسیب کربن خراسان جنوبی، فصلنامه علمی- پژوهشی تحقیقات مرتع و بیابان ایران. جلد ۲۶. شماره ۱. صفحات ۱۱۶-۱۰۳.

<https://civilica.com/doc/۱۶۲۹۴۶۱>

یاسوری، م (۱۳۸۶) مقدمه‌ای بر اقتصاد روستایی (با تاکید بر بخش کشاورزی)، مشهد. انتشارات آستان قدس رضوی

<https://www.gisoom.com>

یاسوری، مجید؛ فرهاد جوان (۱۳۹۴). تحلیل محدودیت‌های تنوع‌بخشی اقتصاد روستایی مورد: دهستان اشکور علیا، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی. سال ۴. شماره ۱۳. صفحات ۳۷-۹.

<http://ensani.ir/fa/article/۳۶۲۶۶۳>

References

AL-shami, S. S.A, Razali, R.M and Rashid, N (2018). The effect of microcredit on women empowerment in welfare and decisions making in Malaysia. *Social Indicators research*.137 (3) .1073-1090.

<https://ideas.repec.org/a/spr/soinre>

Bothe, K., Hansen, H and Winther, L (2018). Spatial Restructuring and Uneven Intra-Urban Employment Growth in Metro- and Non-Metro-Served Areas in Copenhagen. *Journal of Transport Geography*,70, 21-30.

<https://www.worldtransitresearch.info/research/6920/>

Celik, M and Tatar, M (2011). Employment-unemployment Issues and Solution Suggestions Adiyaman Example. *Journal of Contemporary Research in Business*,3 (2). 1211-1226.

<https://georesearch.ir/article-1-23-en.html>

Dubois, A (2016). Transnationalising entrepreneurship in a peripheral region – The translocal embeddedness paradigm. *Journal of Rural Studies* .46. 1-11.

<https://www.sciencedirect.com/>

- Devi, K and Narasalah, L (2017). Women empowerment through self help group: An empirical study in Kurnool district of Andhra Pradesh. *International Journal of Applied research*, 3 (1).101-105.
<https://www.allresearchjournal.com/>
- Hall, Anthony and Mijley, James (2009). *Social Policy and Development*", translated by Mehdi Ebrahimi and Alireza Sadeghi. Society Publications. Theologians, Tehran, 425.
https://jrur.ut.ac.ir/m/article_72957.html
- Kumar, D, Hossain, A and Gope, M. C (2013). Role of micro credit program in empowering Rural woman in Bangladesh: A study on Grameen Bank Bangladesh limited. *Asian business review*, 3(4) 114-120.
<https://abc.us.org/ojs/index.php/abr/article/download/94/189/>
- Linh, T. N, et al (2019). Lebailly, P. Access to Rural Credit Markets in Developing Countries, the Case of Vietnam: A Literature Review (2019). *Sustainability*.11 .1468.1-18.
<https://www.mdpi.com/2071-1050/11/5/1468>
- Mayer, H and Meili, R (2016). New Highlander Entrepreneurs in the Swiss Alps. *Mountain Research and Development*, 36(3). 267-275.
<https://bioone.org/journals/>
- Natras, N and Seekings, J (2018). Employment and labour productivity in high unemployment countries. *Development Policy Review*.36. 769-785.
<https://ideas.repec.org/a/bla/devpol/v36y2018is2po769-0785.html>
- Report of the Deputy Minister of Rural Development and the Deprived Areas of the Country.88-90.
https://jrur.ut.ac.ir/m/article_82301.html?lang=fa
- Sylvie, Démurger, Martin Fournier and Weiyong Yang (2009). Rural households' decisions towards income diversification:Evidence from a township in northern China.
<https://core.ac.uk/download/pdf/52654660>
- Szerb, L, et al (2019). The relevance of quantity and quality entrepreneurship for regional performance: the moderating role of the entrepreneurial. ecosystem. *Regional Studies*, 53. 1308-1320.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/>